

0 46

Τῷ Κυρίῳ Μ. Μαζῶ .

457

ΛΟΓΟΙ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ

ὑπὸ

Τοῦ Ἀρχιεπισβυτέρου Ἡλίου Καντᾶ

ἐν

Τῷ Ὁρθοδόξῳ Ναῶ

τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῆς κοινότητος

ΚΑΤΑ

ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΗΣ 23 ΜΑΡΤΙΟΥ

τοῦ

ἔτους 1871, 1872, 1873 καὶ 1876.

—οὐδὲν—

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΚΑΝΤΑΤΕ

EN ΜΑΣΣΑΛΙΑ.

ΤΥΠΟΙΣ BARLATIER-FEISSAT PÈRE ET FILS

Rue Venture, 19.

—

1877

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣΕ

10701

12-10-1917

The Department of the Interior

Washington, D. C.

Mr. J. M. Smith, Secretary

Sir:

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 10th inst.

and in reply to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration.

Very respectfully,
J. M. Smith

Enclosed for you are two copies of the report of the Commission on the subject of the proposed amendment to the Constitution of the United States.

Very truly,
J. M. Smith

1917

Τῷ ἀξιόθymῳ φίλῳ Κυρίῳ Μ. Μυζῇ

ἡ ἀνάμνησις

ΛΟΓΟΙ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ

ὑπὸ

Τοῦ Ἀρχιεπισβυτέρου Ἡλίου Καντᾶ

ἐν

Τῷ Ὁρθοδόξῳ Ναῷ

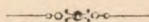
τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῆς κοινότητος

ΚΑΤΑ

ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

τοῦ

ἔτους 1871, 1872, 1873 καὶ 1876.

ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ BARLATIER-FEISSAT PÈRE ET FILS

Rue Venture, 19.

—
1877

ΛΟΓΟΣ Α'.

Ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Ἡλία Καντᾶ ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ Ναῶ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῆς κοινότητος κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἐορτὴν τῆς 25 μαρτίου 1871, τελεσθεῖσαν τῇ Δευτέρᾳ τοῦ Πάσχα.

« Ἔρχου καὶ ἴδε. » (Ἰωάν. α' 4.)

Εἷς, ὃ ἐντιμοτάτη καὶ περιφανὴς ὁμήγυρις, εἷς τῶν καλῶν ἀγαθῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, ὁ Φίλιππος, ὑπὸ τῶν θαυμάτων καὶ τῆς θείας τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ διδασκαλίας, ἐκπληττόμενος, ἕτερον Ἰσραηλίτην ἐπίσης ἀγαθὸν τὴν ψυχὴν συναντήσας, τὸν Ναθαναὴλ, εὐρήκαμεν, λέγει αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὃν Μωσῆς καὶ οἱ Προφῆται προκατήγγειλαν, καὶ ὃς δυνατός ἐστιν ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ὁ Ναθαναὴλ, φρονῶν ὡς συνήθως οἱ θνητοὶ φρονοῦσιν, ὅτι ἀπὸ τῶν Μεγάλων τὰ Μεγάλα, ἀπὸ δὲ τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν οὐδὲν μέγα ἢ καλόν, ἀπὸ Ναζαρέτ, λέγει ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀθωότητι, ἀπὸ πόλεως τόσον μικρᾶς καὶ ἀσημάντου, δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Ἀλλ' ὁ Φίλιππος πλήρῃ ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐνώπιον τῶν ἔργων πᾶσα διὰ λόγου ὑπεράσπισις ὁιασδήποτε ἀληθείας ἀποβαίνει ματαία, ἀμφιβάλλεις, λέγει αὐτῷ, περὶ τῶν λεγομένων μοι; « Ἔρχου καὶ ἴδε. »

Καὶ τῆς Εὐρώπης μικρά τις γωνία, ἐλευθέρα Ἑλλάς καλουμένη, ὡς ἐκ θαύματος ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς Ἀσίας ἀλύσεων ἀπαλλαγεῖσα, καὶ πρὸς τὰ πρόσω τῷ βραδεῖ τῶν ἐθνῶν βήματι χωροῦσα, αἰετοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ἐπιβουλεύεται, αἰετοῦ συκοφαντεῖται, καὶ ὡς ἔθνος ὀπισθοδρομικὸν καὶ ἀνάξιον ἐλευθερίας εἰς τοὺς φίλα περὶ αὐτῆς φρονούντας, καὶ εἰς τὰ μακρὰν αὐτῆς ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων εὐρισκόμενα τέχνα της παρίσταται. Πρὸς τὸ λίαν λοιπὸν εὐαίσθητον αὐτῆς τέκνον, τὸ τυχὸν εἰς τὰς συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν τῆς φιλτάτης πατρίδος μᾶλλον ἢ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα δίδον πίστιν, ἀπευθύνων σήμερον ὀλίγα τινὰ, ἀμφιβάλλεις, λέγω αὐτῷ, περὶ τῶν καλῶν καρπῶν τοῦ ἀθανάτου ἔργου τῆς εὐλογημένης ἐκείνης ἡμέρας, χάριν τῆς ὁποίας ἅπαντες σήμερον συνήλθομεν ἐνταῦθα; « Ἔρχου καὶ ἴδε. »

Ὡς τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ φωτεινῶν ἀκτίνων ἀναγγέλλει τὴν ὅσον οὐπὼ ἐμφάνισιν τοῦ φαεινοτέρου ἀπάντων τῶν οὐρανίων ἀστέρων, ἐκείνου ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πάντων τῶν ἄλλων τὸ φῶς σβέννυται, οὕτω καὶ ἐν τῷ βαθυτάτῳ σκότει τῷ καλύπτοντί ποτε τὴν ὑψηλίον ἀνεφάνη ἐν βραχυτάτῳ χρονικῷ διαστήματι λαμπρόν τι Ἴστρον Ἑλληνικόν, τὸ σκότος τὸ καλύπτον τὸν ἀρχαῖον κόσμον διασκεδάσαν, τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλληνος ἀπαθανάτισαν, καὶ τὴν ἐμφάνισιν ἐτέρου θείου Ἀστέρος, μέλλοντος νὰ φωτίσῃ ἅπασαν τὴν ὑπ' οὐρανὸν, προαναγγέλλον. Καὶ τῷ ὄντι, ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ Σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, ἡ τὴν Ἀνατολὴν θείῳ φωτὶ καταυγάσασα, καὶ ἡ τοὺς κομήτας τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, τοὺς Ἀθανασίους, λέγω, Βασιλείους, Γρηγορίους καὶ Χρυσοστόμους ἀναδείξασα. Ἀλλὰ φεῦ! ὥς πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔρχονται καὶ παρέρχονται, οὕτω καὶ ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος Ἑλληνικὸς Αὐγερινὸς, ὥς καὶ ὁ μετ' ὀλίγον παρακολουθήσας αὐτὸν θεῖος Ἀστὴρ, φωτίσαντες ἐπὶ μικρὸν τὴν κοιτίδα τῆς ἀνθρωπίνης καὶ θείας Σοφίας, ἐγκαταλείπουσιν αὐτὴν, χωροῦντες τὸν πρὸς δυσμὰς φυσικὸν αὐτῶν δρόμον, καὶ σκότος πάλιν βαθύτατον κατακαλύπτει τὴν ἐστίαν τῶν φώτων. Τὸ βαθύτατον τοῦτο σκότος ἀναγκάζει τέκνα τινὰ νὰ ἐγκαταλείψωσι μὲ πόνον καρδίας τὴν φιλτάτην αὐτῶν πατρίδα, καὶ τὴν πορείαν τοῦ πρότερον φωτίζοντος αὐτὴν ἀστέρος νὰ παρακολουθήσωσι· καὶ οὕτω ὁ Ἑλληνισμὸς διαιρεῖται ἔκτοτε εἰς Ἑλληνισμὸν δοῦλον, βαρεῖαις ἀλύσεσι δεδεμένον, καὶ εἰς Ἑλληνισμὸν ἀποδημοῦντα, καὶ τῆς ξενιτείας τὰς πικρίας ποτιζόμενον. Καὶ εὐγνωμονεῖ μὲν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ἡ παρ' αὐτῆς δεχθεῖσα τὸ φῶς Δύσις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ μακρὸν χρόνον καλύπτον τὴν χώραν τῶν φώτων σκότος παρέχει αὐτῇ τὸ ἐνδόσιμον τοῦ ν' ἀμφιβάλλῃ, ἂν εἶναι πλέον δυνατόν ν' ἀναφανῇ που ἔστω καὶ μικρά τις ἀκτίς φωτὸς δυναμένη νὰ φωτίσῃ καὶ πάλιν τὴν Ἀνατολὴν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπορίᾳ αὐτῆς ταύτῃ, πρὸς ἐκπληξιν καὶ θαυμασμόν καὶ αὐτῆς τῆς Δύσεως καὶ τοῦ κόσμου ὅλου, ἰδοὺ καὶ πάλιν ἀκτῖνες τινες τοῦ πρὸ πολλοῦ δύσαντος λαμπροῦ ἐκείνου Ἑλληνικοῦ Ἴστρον, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὑφούται κατὰ τὴν εὐάγγελον ἐκείνην ἡμέραν ὁ Σταυρὸς, θραύονται αἱ τεσσάρων αἰώνων βαρεῖαι τῆς Ἀσίας ἀλύσεις, καὶ διὰ νέων Μαραθωνίων καὶ Σαλαμινίων

τροπαίων ἀνεγείρεται καὶ πάλιν (χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἀγαθότητα τῶν κραταιῶν τῆς γῆς) μικροσκοπικόν τι Ἑλληνικὸν Βασιλεῖον.

Καὶ ἀγαθὸς μὲν Βασιλεὺς ἀλλ' ἀτυχὴς δέχεται τὸν λίαν ἀκανθώδη τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου Βασιλείου στέφανον. Καὶ ὅμως μὲ ὅλας τὰς ἀκάνθας ἐν διαστήματι μιᾶς καὶ μόνης τριακονταετηρίδος ἡ δίκην Ζαχάρας κατερημωθεῖσα ἀπὸ τὰ στίφη τῶν Ἀγαρηνῶν ὠραία ἐκείνη χώρα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου στολιζέται καὶ πάλιν διὰ λαμπρῶν καὶ λίαν ἐκτεταμένων ἐλαιῶνων, καὶ ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων ἄλλων φυτειῶν καλύπτεται. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς διπλασιάζεται, ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἐξαπλοῦται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κατώτερα τῆς κοινωνίας στρώματα. Ἀνοικοδομοῦνται πόλεις, κατασκευάζονται λιμένες, ἀνεγείρονται βιομηχανικὰ καταστήματα, σχηματίζονται Ἀεροπορικά, Ἀσφαλιστικά καὶ Τραπεζικά Ἐταιρίαί, μεγίστην ὑπόληψιν καὶ ἐν αὐτῇ τῷ πεπολιτισμένῳ τῆς Εὐρώπης κόσμῳ ἀπολαμβάνουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ποιεῖ ὁ ἔσω λεγόμενος Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλας τὰς πολιτικὰς περιπετείας, ἃς κατὰ διαφόρους καιροὺς ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὑφίσταται. Ὁ δὲ ἔσω Ἑλληνισμὸς περιέρχεται κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰς ἐρήμους τῆς Σιθηρίας ἢ μᾶλλον τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, καὶ πονῶν καὶ μοχθῶν ἀνεγείρει ἐν τῇ περικλειῇ τοῦ Περικλέους πόλει Πανεπιστήμια, Ἀκαδημία, Νοσοκομεῖα πολιτικά τε καὶ στρατιωτικά, Παρθεναγωγεῖα, Τυφλοκομεῖα, Ὀρφανοτροφεῖα, Λύκεια ναυτικά, Πολυτεχνεῖα, Μουσεῖα, Ἀστεροσκοπεῖα, Σχολὰς ἐκκλησιαστικάς, Ναοὺς τοῦ Ἰψίστου, καὶ πλεῖστα ἕτερα ἐκπαιδευτικά, φιλανθρωπικὰ καὶ εὐσεβείας καθιδρύματα. Τὰ δὲ θαλάσσια τῆς Ἑλλάδος τέκνα, παίζοντα, ὡ; κύκνοι, μὲ τὰ ἀφρίζοντα τῶν ὠκεανῶν κύματα, φθάνουσι μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ ἰδοὺ ἡ κυανόλευκος Ἑλληνικὴ Σημαία κυμαίνεται ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὠκεανοῖς τῆς γῆς, καὶ στολίζει τοὺς λιμένας τῆς Ρωσσίας, Τουρκίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας, Γαλλίας, Ἀγγλίας, τινὰς δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς. Ὁ δὲ κερδαλέος τῆς νέας Ἑλλάδος Ἑρμῆς τιμᾶται ἐν Γαλλίᾳ, θαυμάζεται ἐν Ἀγγλίᾳ, πρωταγωνιστεῖ ἐν Γερμανίᾳ, ἐπαινεῖται καὶ ἀναγνωρίζεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἡ ἰκανότης, ἡ τιμιότης καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν αὐτοῦ. Ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα τῶν τέκνων τῆς μικρᾶς

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΦΑΛΤΑΤΕΣ

ἐκείνης γωνίας τῆς Εὐρώπης καθιστῶσιν αὐτὴν τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, καὶ οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς ἀνακρούσαντες, ὡς φαίνεται, πρύμναν, καὶ οἰονεὶ μεταμεληθέντες διὰ τὴν πρὸς τὴν ἔνδοξον ἐκείνην χώραν ἀγαθὴν αὐτῶν πράξιν, ὡς ἄντικρυς ἀντικειμένην εἰς τὰ μέλλοντα αὐτῶν ὕλικά συμφέροντα, μεταβάλλουσιν αὐτὴν εἰς παλαίστραν παθῶν καὶ πολιτικῆς ῥαδιοιουργίας. Καὶ γίνεται λοιπὸν ὁ ἀτυχῆς ἐκεῖνος Βασιλεὺς θῦμα τῆς πολιτικῆς ταύτης ῥαδιοιουργίας, καὶ τοῦ ὑπερμέτρου αὐτοῦ ζήλου καὶ τῆς δόξης· μέγας δὲ τάφος ἀναρχίας καὶ παθῶν ἐμφυλίων ἀνοίγεται ἐνώπιον τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ ἔθνους. Καὶ ὅμως τὸ φιλοτάραχον, ὀπισθοδρομικὸν καὶ ἀναρχικὸν αὐτὸ ἔθνος δύο ὅλα ἔτη διέρχεται ἐν πλήρει τάξει καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ περ πλήρους οὔσης ἀναρχίας, καὶ θὰ ἦτο τῇ ἀληθείᾳ μεγάλη τις καὶ λαμπρὰ πανήγυρις ἅπας ὁ διετὴς ἐκεῖνος χρόνος, ἂν ἡ φιλοδοξία προσώπων τινῶν μὴ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ θαφῇ πάντῳ· δι' ὀλίγου αἵματος ἀδελφικοῦ τὸ κλεινὸν τῶν Ἀθηνῶν ἔδαφος. « Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. » Καὶ τί λέγω τὸ ἔθνος; καὶ αὐτὰ τὰ ἐκτρώματα αὐτοῦ τὰ ἐν τοῖς ὅρεσι καὶ τοῖς σπηλαίοις; καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς διαιτῶμενα, καὶ αὐτὰ ἐσεβάσθησαν τρόπον τινὰ τὴν ἔκρυθμον τῶν πραγμάτων κατάστασιν, περιορισθέντα κατὰ τὴν ἐπεχὴν ἐκείνην εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ ἐκ τοῦ διαυγεστάτου αὐτῶν ὕδατος πίνοντα, καὶ τὸν ὀροσερὸν καὶ καθαρώτατον αὐτῶν ἀέρα ἀναπνέοντα.

Τέλος λήγει ἡ πρώτη αὕτη ἀκανθώδης καὶ πολυῶδνος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μικροσκοπικοῦ Βασιλείου περιόδος, καὶ ἄρχεται ἡ δευτέρα. Ἀλλὰ μόλις εἰσέρχεται εἰς τὴν νέαν αὐτοῦ ταύτην περίοδον, καὶ πολιτικὴ τις πυρκαϊὰ ἐκτραγεῖσα ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ἀνάπτει τὸν σπινθῆρα τῆς ἐλευθερίας ἐν ὥραίᾳ τινὶ τοῦ ἀρχιπελάγους νήσω. Ἀλλ' ἡ δίκην ἀστραπῆς παρελθοῦσα αὕτη τῆς Εὐρώπης πυρκαϊὰ ἀπολήγει, ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ περιορίζεται εἰς μόνον τὸν ἐν τῇ προρρήθεισῃ νήσῳ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Καὶ ἀγωνίζεται πάσῃ σπουδῇ καὶ πάσῃ δυνάμει, ὅπως καταδαμάσῃ τοὺς γενναίους τῆς Ἰῶης μαχητὰς ἢ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτῆς διὰ τῆς βίας τὴν ὥραϊαν τοῦ Μίνωος νήσον θέλουσα νὰ τηρήσῃ Αὐτοκρατορίαν, ἀλλ' εἰς μάτην. Νέον μάλιστα Μεσολόγγιον κινεῖ καὶ ταράττει ἅπαν τὸ Πανελλήνιον. Καὶ τὰ μὲν πτωχὰ τῆς Ἑλλάδος τέκνα μετὰ συντε-

τριμμένης καρδίας ἀνοίγουσι τὰς πτωχικὰς αὐτῶν καλύβας εἰς τοὺς γυμνοὺς καὶ τετραχληλισμένους προσφεύγοντας εἰς αὐτὰ ἀδελφοὺς αὐτῶν· τὰ δὲ μακρὰν αὐτῆς εὐρισκόμενα, τὰ δεινὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν μετ' ἄλλους καρδίας ἀκούσαντα, ἀνόϊζαντα τοὺς ἑαυτῶν θησαυροὺς, σπεύδουσιν εἰς παρηγορίαν καὶ περίθαλψιν αὐτῶν. Νέοι σφριγῶντες, καὶ καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς τερπνοὺς τῶν Ἀθηνῶν περιπάτους καλπάζοντες, ὡς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς τερπνοτέρας αὐτῶν διασκεδάσεις, αὐθόρμητοι ἀπέρχονται εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Ἰδης, ἵνα βάψωσιν αὐτὰς διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτῶν αἵματος, καὶ ἀποπλύνωσιν, εἰ δυνατόν, τὴν ὥραϊαν ἐκείνην χώραν ἀπὸ τοῦ βορβόρου τῆς Ἀσίας. Καὶ περιβάλλεται διὰ ταῦτα πάντα στενωῶς ἡ μεγάλθυμος τοῦ Μίνως νῆσος ὑπὸ τριάκοντα φρουρίων κινητῶν. Καὶ ὅμως ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα ἔτη στόλος μέγας καὶ φοβερὸς ἐμπαίζεται οἰκτρῶς ὑπὸ δύο μικρῶν σκαφιδίων, ἀδύνατον καθιστώντων τὴν κατάσβεισιν τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ μόνον, ὅτε οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς, θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα δίκαια καταφρονήσαντες, ἀπεφάσισαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς δουλείας τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἀτυχῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἔληξε τὸ λίαν ἀπαίσιον διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Φυλὴν δῶμα. Καὶ τὸ μὲν ἀπαίσιον τοῦτο διὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν δῶμα ἔληξεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ εὐγενῆ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς αἰσθήματα. Ἔθνος μέγα καὶ φοβερὸν εὐρίσκεται πρὸ μικροῦ αἵφνης ἔρημον καὶ γυμνόν. Ἀγωνίζεται τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, καὶ ὅμως οὐδεὶς ὁ βοηθήσων, οὐδεὶς ὁ εὐγνωμονήσων αὐτῷ. Μόνος ὁ Ἕλλην παρίσταται καὶ ἐνταῦθα δεικνύων τῷ κόσμῳ, τί σημαίνει ἀληθῶς ἡ λέξις εὐγνωμοσύνη.

Καὶ καλὰ μὲν ταῦτα, δύναται τις νὰ εἴπῃ· ἀλλὰ τὴν φρικαλέαν, δυσώδη καὶ ἀνίατον ἐκείνην τῆς πατρίδος πληγὴν, ἐκείνην ἣτις καὶ τοῦ ἰχθύος ἀφωγοτέρους καθίστησιν ἡμᾶς εἰς τὸν ἐξηυγενισμένον καὶ ἐκπεπολιτισμένον κόσμον! Ὡ πόσον ἤθελον ἀδικήσῃ καὶ ἑμαυτὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν, ἂν ἤθελον ἐπιχειρήσῃ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἀδικαιολόγητα, καὶ νὰ καλύψῃ καὶ τὰ ἡλίου φαινότερα. Ἀλλ' ἅς μὴ λησμονῶμεν ὅτι οὐδὲν τέλειον ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι ὅσον σπουδαιοτέρα ἡ πληγὴ, τοσοῦτον καὶ ἡ θεραπεία αὐτῆς χρονιωτέρα. Εἰς δὲ τὸν μὴ πειθόμενον εἰς ταῦτα οὐδὲν ἕτερον ἔχω νὰ εἴπω, εἰμὴ ὅτι, ἅς μεταφέρῃ, ἂν δύναται, οὐχὶ ἐπὶ αἰῶνας, ἀλλ' ἐπὶ μίαν καὶ μόνην πεντηκονταετηρίδα τοὺς σιδηροδρόμους τῶν πεπολιτισμένων

ἔθνων καὶ τὰ πλούτη αὐτῶν εἰς τὰ σπήλαια τῶν ληστῶν, ὡς οἱ τὴν πατρίδα ἡμῶν κατασυκοφαντοῦντες ἐνασμενίζουσι· ν' ἀποκαλῶσιν αὐτήν, καὶ ἅς καλύψῃ μετὰ ταῦτα, ἂν δύναται, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ αἰσχύνης διὰ τὴν νῦν καταισχύνουσαν αὐτὸν τῆς πατρίδος πληγὴν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, καὶ δύναμαι βεβαίως σήμερον τῆς ἐθνικῆς ταύτης πανηγύρεως χάριν νὰ προσαγορεύσω ὑμᾶς οὕτως ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος, καὶ μ' ὅλα ταῦτα, λέγω, οὔτε αἱ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν συκοφανταί, οὔτε ἡ προῤῥήθεισα τῆς πατρίδος πληγὴ εἶναι τόσον ἐπικίνδυνος εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὅσον ἄλλη τις πολλῶ ταύτης ἐπικινδυνωδέστερα, τῆς ὁποίας ἡ θεραπεία, ἂν μὴ προληφθῇ, εἰς γάγγραιναν ἀναμφιβόλως θ' ἀπολήξῃ, καὶ τὸν ἄφευκτον τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὄλεθρον θὰ ἐπιφέρῃ· εἶναι δὲ αὕτη ἡ πρὸς τὴν θρησκείαν ἀδιαφορία ἡμῶν καὶ ψυχρότης! Ὡ, οὗτος εἶναι τῷ ὄντι ὁ μεγαλείτερος ἡμῶν συκοφάντης! οὗτος ὁ φοβερώτερος καὶ ἐπικινδυνωδέστερος ἡμῶν ἐχθρὸς! Ἄπαντα ἡμῶν ἡ θρησκεία περιορίζεται τὴν σήμερον, ὡς πάντες βλέπετε, εἰς ἐξωτερικούς τινας μόνον τύπους λατρείας, καὶ τούτους μηχανικῶς πως πολλάκις τελουμένους. Καὶ ἂν τὸ κακὸν περιωρίζετο ἕως ἐνταῦθα, θὰ ἦτο μὲν νεκρά ἡ παρούσα τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν κατάστασις, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπελπιστικὴ διὰ τὸ μέλλον. Τὸ χεῖριστον ὅμως ἀπάντων εἶναι τὸ ὅτι ἐμόλυνέ τινας καὶ ἐξ ἡμῶν τὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος μόλυσμα, τὸ μόλυσμα τῆς ἀσεβείας, καὶ οὐχὶ σπανίως ἀκούει τις καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις, ἡ θρησκεία εἶναι προῖδον τῶν ἀδυνάτων νόων ἢ τῶν λίαν εὐαισθητῶν καρδιῶν, ἡ θρησκεία εἶναι ἴδιον τῶν γερόντων καὶ γραιῶν, τῶν παιδιῶν καὶ ἀμαθῶν. Καὶ ἀργὰ μὲν ἀλλὰ πόσον ἀκριβὰ πληρόνονται οἱ ὥραῖοι οὗτοι λόγοι τῆς τοῦ ἰθ' αἰῶνος παιδείας! Λαμπρὰ τῇ ἀληθείᾳ ἡ παιδεία, καὶ θεῖα τὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα! Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι διὰ μόνης τῆς παιδείας τὰ ἔθνη ἀναπτύσσονται, ἐξευγενίζονται, προάγονται καὶ εὐδαιμονοῦσιν· ἀλλὰ καὶ παιδεία μὴ στηριζομένη εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται νὰ ᾔναι ἀληθὴς παιδεία, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα φωνάζουσι, δὲν δύναται νὰ ὀδηγῇ τὰ ἔθνη εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν καὶ ἀσφαλῆ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίαν. Εὐδαιμονία ὕλική, ἥτις δὲν βασίζεται ἐπὶ τῆς ἠθικῆς, δὲν δύναται νὰ ᾔναι μόνιμος καὶ διαρκής, τάχιον ἢ βράδιον καταπίπτει, καὶ καταπίπτει πτώσιν μεγάλην καὶ κατα-

πληκτικὴν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διῶδουσα εὐγενὴς τις καὶ εὐσεβὴς Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἡ τοῦ αἰοιδίου, λέγω, Ῥιζάρη, ἐθεμελίωτε πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ ἔθνει αὐτῆς ἱερὸν τινα λίθον τοιαύτην τινὸς εὐδαιμονίας. Ἀλλὰ φεῦ ! ὑπὸ τῆς προῤῥηθείσης λύμης τοῦ αἰῶνος τῶν φώτων κατεχόμε.σι, ὡς φαίνεται, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τὴν τύχην τοῦ ἔθνους ἡμῶν διέποντες, ἐπέχουσιν διὰ τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν ψυχρότητος αὐτῶν, ἐπέχουσιν τὸν ἱερὸν αὐτὸν λίθον, ματαιώσαντες οὕτω τὴν ὑψηλὴν τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους αὐτῆς πράξιν. Ἀλλ' εἴθε ἑτέρα τις Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐπίσης εὐγενὴς καὶ εὐσεβὴς νὰ ἐκθάψῃ ὅσον οὕπω τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος θεμέλιον λίθον, καὶ νὰ ἐποικοδομήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἱερὰν τινα οἰκοδομήν· διότι διὰ μόνης τοιαύτης οἰκοδομῆς, διὰ μόνης τῆς ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου Ἑλληνικῆς ἀνατροφῆς δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ μέλλον καὶ ἡ πρόοδος ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς.

Τοιοῦτοι λοιπὸν, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, τοιοῦτοι ἐν ὀλίγοις οἱ καρποὶ τοῦ ἀθανάτου τῶν πατέρων ἡμῶν ἔργου, χάριν τοῦ ὑποίου καὶ ἡ λαμπρὰ ἡμῶν αὕτη πανήγυρις, τοιοῦτος καὶ ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁ νέος, καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος, καὶ ὁ ἐπιδημῶν καὶ ὁ ἀποδημῶν Ἕλλην, τοιοῦτος ὁ πατριωτισμὸς αὐτοῦ, τοιαύτη ἡ φιλοτιμία καὶ φιλομάθεια, τοιαύτη ἡ περὶ τὴν ἐμπορίαν τιμιότης, ἡ περὶ τὴν ναυτιλίαν ἱκανότης, ἡ πρὸς τοὺς εὐεργέτας αὐτοῦ εὐγνωμοσύνη. Ἐν τῷ πρὸ μικροῦ ἀναγεννηθέντι ἡμῶν ἔθνει δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὰ πάντα ῥόδα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄκανθα. Ἡ ἕως χθὲς φέρουσα ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῆς τὸν βαρὺν τῆς Ἀσίας ζυγὸν Ἑλλὰς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ᾔναι τὸ πρότυπον τοῦ κόσμου Βασιλεῖον, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ Ἀβυσσινία, ὡς οἱ καλοὶ ἡμῶν φίλοι ὀνομάζουσιν αὐτήν. Συμβαίνουσι, ναί, ἄτοπὰ τινα ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ καλὰ οὐκ ὀλίγα γίνονται. Φιμούσθωσαν λοιπὸν τὰ στόματα τῶν συκοφαντούντων ἡμᾶς ἐχθρῶν· αἰσχυρῶς αὐτῶν ἐπιδιώκοντες. Τὸ λαμπρὸν καὶ ἑνδοξὸν τῶν προγόνων ἡμῶν Ἄστρον ἔδωκε πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ τροχὸς ὁ κόσμος. Αἱ πρὸ μικροῦ ἀναφανεῖσαι πάλιν ὀλίγα αὐτοῦ ἀκτῖνες μεγάλας παρέχουσιν ἡμῖν τὰς ἐλπίδας, ὅτι μικρὸν ὅσον καὶ πάλιν ἀνατελεῖ, καὶ πάλιν φωτίσει τὴν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ὑπὸ σκότους βαθυτάτου καλυπτομένην Ἀνατολήν.

Εἶθε ὁμως τὴν τοῦ ἀστέρος τούτου ἀνατολὴν νὰ παρακολουθήσῃ ὅσον τάχιον καὶ ὁ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων θερμαίνων, καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν φωτίζων νοητὸς τῆς Δικαιοσύνης ἥλιος ! Εἶθε νὰ μὴ ᾔῃαι πολὺ μακρὰν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν νὰ ἴδωμεν καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν φοροῦσαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ὥραϊάν καὶ χρυσοῦφαντον ἐκείνην στολὴν ! Εἶθε τὴν πραγματοποίησιν ἀπάντων τούτων ὅσον τάχιον εὐδοκήσαι ὁ Πανάγαθος Θεός, πρὸς ὃν, ὡς δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες, εἴπωμεν.

Σὺ δέ, ὦ ἀένναος Πηγὴ σοφίας καὶ ἀγαθότητος, Σὺ, ὦ Βασιλεῦ τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριε τῶν κυριευόντων. Σὺ, οὗ τῷ νεύματι ἡ γῆ ἐστῆρικται, καὶ τὰ ἔθνη αὐτῆς θεμελιοῦνται καὶ κρατύνονται, καὶ τὸ πτωχὸν καὶ μικρὸν ἡμῶν ἔθνος κράτυνον. Τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ καθήμενον φωτίσον εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας σου ἐκείνης, ἥτις ἐπὶ τέσσαρας καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας βαστάζει ἐπὶ τῶν ὤμων της νὰ στήγματα τοῦ Κυρίου αὐτῆς, τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ θερμανον, καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ στερέωσον. Πάντα δὲ τὰ εὐκλεῆ τοῦ Ἑλλήνος τέκνα, τὰ μακρὰν τῆς ἐνδόξου μὲν ἀλλὰ πολλὰ δεινὰ πασχούσης αὐτῶν μητρὸς εὐρισκόμενα, σκέπασον ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν σκέπην τῶν πετερύγων σου. Δὸς αὐτοῖς, ἵνα ἔρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωσιν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι, καὶ ἀξιώσιν αὐτὰ, ἵνα ὅσον τάχιον ἐπανελθόντα ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς ὀρφανῆς καὶ τεθλιμμένης αὐτῶν Μητρὸς, δοξάζωσιν ὑπὸ τὸν ὥραϊον ἐκεῖνον οὐρανὸν Σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Γένοιτο ! —

ΛΟΓΟΣ Β'.

Ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῷ Συλλόγῳ κατὰ τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1872, ἡμέραν ἐπέτειον τῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Παλιγγενεσίας.

« Πῶς ἄσπομεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἐὰν ἐπιλάβωμαί Σου Ἰερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖη ἡ δεξιὰ μου, κολληθεῖη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ Σου μνησθῶ. » (Ψαλμ. ρλζ'. 4-7.)

Ἐένος εἰς ξένην γῆν· πρὸς ξένους ὁμοφύλους τε καὶ ὁμοδόξους τὸν λόγον σήμερον ἀπευθύνων, οὐδένα βεβαίως φόβον ἔχω μὴ ἐκληφθῶ ὡς φαντασιόπληκτος, ἐὰν εἴπω ὅτι φωνὴ γλυκυτάτη πλήττουσα τὴν στιγμὴν ταύτην τὰ ὧτα ἐμοῦ τε καὶ τοῦ ἀπέναντι καθημένου Συναδέλφου μου, « Ποῦ εἴσθε, λέγει, ὦ ἱερεῖς τοῦ ὑψίστου, λειτουργοὶ τῆς ἱερᾶς τῶν τέκνων μου θρησκείας; Ἴδου πάντα τὰ ἐν τῇ δευτερευούσῃ ταύτῃ τοῦ ἐνδόξου Γαλλικοῦ ἔθνους πόλει παρεπιδημοῦντα τέκνα μου, ἐν σμικρᾷ τινι ταύτης γωνίᾳ εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα συνηγμένα, ὑμᾶς ἀναμένουσιν, ὑμᾶς προσδοκῶσιν, ἵνα ἀπὸ τοῦ στόματος ὑμῶν ὁδὴν τινα ἐπινίκιον τῇ Πατρίδι καὶ τῇ Θρησκείᾳ ἀκούσωσι. » Ναὶ, φιλτάτῃ Πατρίς, οὐδὲν τῇ ἀληθείᾳ Σοῦ ἀξιεραστώτερον, οὐδὲν ἐν τῷ ὕλικῷ τούτῳ κόσμῳ Σοῦ πολυτιμώτερον. Ἐὰν ἐπιλάβωμαί Σου, ἐπιλησθεῖη ἡ δεξιὰ μου, κολληθεῖη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ Σου μνησθῶ. Ἀλλὰ, πῶς ἄσπομεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; »

Αἰχμάλωτοι ἀπάγονται, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, αἰχμάλωτοι ἀπάγονται οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων εἰς τὴν μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγρητος ὥραίαν ἐκείνην χώραν, τὴν κοιτίδα τῶν πρωτοπλάστων, εἰς τὸν ἐπίγειον, λέγω, παράδεισον, εἰς τὴν πάλαι ποτὲ περὶδοξον Βαβυλῶνα. Παρακάθηνται παρὰ τὰς τερπνάς ὄχθας τῶν ποταμῶν τῆς περιθιπέτου ταύτης πόλεως, θαυμάζουσι πάντα τὰ θαυμάσια τῷ ὄντι αὐτῆς θεάματα· καὶ ὁμως κλαίουσι καὶ ὀδύρονται τὴν στέρησιν τῆς γενεθλίου αὐτῶν χώρας, μετὰ πόνου καρδίας ἀναμιμνήσκονται τὰ θελκτικώτατα τῆς ἱερᾶς

αὐτῶν θρησκείας ἄσματα, ἅτινα πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου αὐτῶν ἐν τῇ
 ὥραίᾳ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σιών ἐφάλλον. « Ἐπὶ τῶν παταμῶν Βαβυλῶνος,
 λέγουσιν, ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνηθῆναι ἡμᾶς Σιών.
 Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκεῖ ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.
 Ἄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν Σιών, λέγουσιν αὐτοῖς οἱ τῆς χώρας ἐκείνης
 ἄρχοντες. Ἀλλὰ, πῶς ἄσομεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;
 ἀποκρίνονται αὐτοῖς μετὰ δεδακρυσμένων ὀφθαλμῶν. Φιλότατη Ἱερου-
 σαλὴμ, ἀνακράζουσι, γλυκυτάτη τῶν πατέρων ἡμῶν Θρησκεία ! Πῶς
 νὰ Σᾶς λησμονήσωμεν ; Μὲ ποίαν καρδίαν νὰ ψάλλωμεν ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ
 ταύτῃ χώρᾳ τὰ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν τῇ ὥραίᾳ σου Σιών ψαλλό-
 μενα παρ' ἡμῶν ἄσματα ; Ἡ χεὶρ ἡμῶν προτιμότερον νὰ παραλύσῃ καὶ
 ἄχρηστος ἡμῖν νὰ καταστῇ, ἢ φωνὴ ἡμῶν εὐκτότερον νὰ παύσῃ ἀπὸ
 τοῦ νὰ ἀκούηται, ἢ Σὲ, προσφιλεστάτη Πατρίς, νὰ λησμονήσωμεν, Σὲ,
 γλυκυτάτη Θρησκεία, ν' ἀρνηθῶμεν. « Ἐὰν ἐπιλάβωμαι Σου, Ἱερουσαλὴμ,
 ἐπιλησθεῖν ἢ δεξιὰ μου, κολληθεῖν ἢ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν
 μή Σου μνησθῶ. »

Οὐδὲν τῷ ὄντι, ὦ φίλτατοι ὁμογενεῖς, οὐδὲν τῷ ὄντι προσφιλέστερον
 τοῖς θνητοῖς ἢ τὰ θυνά ἐκεῖνα, ἔστωσαν καὶ ἀπόκριμνα, ἔστωσαν καὶ
 τραχέα καὶ ἄγρια, τὰ βουνά, λέγω, ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος κατὰ
 πρώτην φορὰν ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον
 εἶδε καὶ ἠγάπησεν· οὐδὲν γλυκύτερον τῆς πατρῴας αὐτοῦ θρησκείας, ἐκ
 τῶν ναμάτων τῆς ὁποίας ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὑπὸ τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς
 μητρὸς αὐτοῦ ποτίζεται. Τῆς προσφιλεστάτης, ναί, τῆς προσφιλεστάτης
 ταύτης Πατρίδος ἢ μαγευτικωτάτης φωνῇ, τῆς γλυκυτάτης τῶν πατέρων
 ἡμῶν Θρησκείας ἢ θεῖα δύναμις, αὕτη βεβαίως συνεκάλεσε σήμερον καὶ
 ἡμᾶς πάντας ἐνταῦθα. Καὶ ἡμεῖς μὲν δὲν εἴμεθα, ἀγαθὴ τύχη, αἰχμάλω-
 τοι ἐνταῦθα, ὥς ποτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Βαβυλῶνι· εἴμεθα ὅμως ξένοι καὶ
 παρεπίδημοι ἕνεκα τῆς ἐρημωθείσης καὶ ἀγόνου καταστάσεως ἡμῶν Πατρί-
 δος. Εὐρισκόμεθα, ναί, εἰς χώραν φιλίαν, εἰς χώραν ἐν ᾗ δὲν ἐλλείπουσι
 τὰ μέσα τῆς εὐχῶϊας, τὰ μέσα τῆς ὕλικῆς καὶ ἐπιγείου τοῦ ἀνθρώπου
 εὐδαιμονίας. Καὶ ὅμως ξένος ὁ ἀῆρ, ὃν ἀναπνέομεν, ξένη ἢ γλῶσσα,
 ξένα τὰ ἔθιμα, ξένη ἢ θρησκεία, ξένα τὰ πάντα. Ὡ ἐνταῦθα τῷ ὄντι.

ἀρμόζει κάλλιστα τὸ κοινῶς παρὰ πάντων τῶν ξένων λεγόμενον « Ἀνάθεμά σε ξενιτειᾷ, ὅσα καλὰ κί ἂν ἔχῃς· κί ἂν ἔχῃς πύργους μάλαμα, ὀικοὺς κοντὰ δὲν ἔχεις . » Ποῦ εἶναι τῷ ὄντι οἱ προσφιλέστατοι ἡμῶν γονεῖς ; Ποῦ ἐκεῖνοι μεθ' ὧν συνανετράφημεν καὶ τὸ αὐτὸ ἄδολον μητρικὸν γάλα ἐθηλάσαμεν ; Ποῦ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὰς καρδίας αἷμα συγγενὲς τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν πάλλοντος πληροῖ αὐτάς ; Ποῦ οἱ φίλοι τῆς παιδικῆς καὶ νεαρᾶς ἡμῶν ἡλικίας ; Ποῦ οἱ ἐν τῷ σταδίῳ τῶν γραμμῶν σταδιοδρομήσαντες, καὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα μεθ' ἡμῶν συναγωνισθέντες ; Ποῦ οἱ σεβάσμοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, παρ' ὧν τὸ εὖ ζῆν ἐλάβομεν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ συναναστροφή τὴν πνευματικωτέραν τοῦ βίου ἡμῶν εὐχαρίστησιν ἀποτελεῖ ; Ποῦ τοῦλάχιστον αὐτοὶ τῶν γεννητόρων ἡμῶν οἱ τάφοι, ὅπως ὀλίγοις τισὶ δάκρυσιν ἐπιρράναντες αὐτοὺς, μικρὸν τινα φόρον ἐγκαρδίου εὐγνωμοσύνης τοῖς γεννήσασιν καὶ ἀναθρέψασιν ἡμᾶς ἀποδώσωμεν ; Καὶ ἂν οὗτοι μόνοι ἦσαν οἱ λόγοι δι' οὓς τόσον ποθητὴ καὶ προσφιλὴς τῷ ἀνθρώπῳ ἡ Πατρίς, καὶ τόσον πολύτιμος αὐτῷ ἡ Θρησκεία, καὶ τότε δὲν ἔθελον εἶσθαι ὀλιγώτερον εὐγενῆ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκείαν τόσον θερμὰ τῶν βροτῶν αἰσθήματα· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὁπόταν ὑπάρχῃ καὶ ἕτερός τις λόγος πολὺ ἀνώτερος τοῦ ἀπλῶς αἰσθηματικοῦ τούτου λόγου, λόγος ὑψηλότερος, λόγος πνευματικώτερος, ἐν ᾧ κυρίως τὸ μυστήριον τῆς ἀνεκφράστου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκείαν ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται.

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν του γίνεται δῆλον, εἶναι διπλοῦς τὴν φύσιν, σὰρξ καὶ νοῦς, ἥτοι ὕλη καὶ πνεῦμα. Καὶ αἱ ἀνάγκαι του λοιπὸν διτταί, ὕλικαὶ καὶ πνευματικαί. Τὰς σωματικὰς του ἀνάγκας δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ τελείως, ζῶν βίον μονήρη ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ὡς ποτε οἱ τρωγλοδῦται, ἀλλ' ἐν κοινωνίᾳ μεμορφωμένη, ἐν τῇ χώρᾳ, λέγω, τοῦ Πατρός, ἐν Πατρίδι ἐλευθέρᾳ καὶ εὐνομουμένῃ· ἐν μόνῃ τοιαύτῃ πατρίδι δύναται κατὰ τὸ δυνατόν νὰ εὐδαιμονήσῃ ὕλικῶς. Ἀλλὰ καὶ τὰς πνευματικὰς του ἀνάγκας, καὶ πρὸ πασῶν τὴν ἡθικὴν του ἡσυχίαν, τὴν ἡσυχίαν τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως, οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς δύναται νὰ θεραπεύσῃ καὶ ἐκανοποιήσῃ, εἰμὴ μόνον ἐν τῇ ἐμφύτῳ παραδοχῇ ἐνὸς υπερτάτου ὄντος, καὶ ἐν τῇ μετ' αὐτοῦ ἀγαθῇ σχέσει, ἥτοι ἐν τῇ Θρησκείᾳ.

Καὶ καθὼς οὔτε τὸ σῶμα ἄνευ ψυχῆς, οὔτε ἡ ψυχὴ ἄνευ σώματος δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὑπόστασιν τινα ἐν τῷ ὁρατῷ τῷτῳ κόσμῳ, οὕτω καὶ αἱ δύο κυριώτεραι τοῦ ὅλου ἀθρώπου ἐκφάνσεις, πολιτεία δηλονότι καὶ θρησκεία στενωῶς πρὸς ἀλλήλας συνέχονται καὶ συγκρατοῦνται. Καὶ οὔτε πολιτεία διὰ τοῦτο ἄνευ θρησκείας ἀνυψούσης μικρὸν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ γηϊνῶν βορβόρου, δύναται νὰ εὐνομήσῃ καὶ εὐδαιμονήσῃ ἀληθῶς, ἀλλ' οὔτε ἡ θρησκεία τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς θέσιν νὰ λάβῃ, καὶ τοὺς πνευματικούς αὐτῆς καρπούς νὰ φέρῃ ἐν πολιτεία τυραννομένη καὶ καταδυναστευομένη. Ἰδοὺ διὰ τί ἐθνισμὸς καὶ θρησκεία αἰεὶ ποτε ὑπῆρξαν τὰ δύο τιμαλφέστερα τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ, τὰ μόνα ἀγαθὰ τὰ ὅποια πάντες οἱ αἰῶνες ἔφερον, καὶ πικνότε θελοῦσι φέρει μεθ' ἑαυτῶν, τὰ μόνα ἀγαθὰ τὰ ὅποια δύνανται ἀναντιρρήτως νὰ ὁδηγῶσι τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς τὸν λιμένα τῆς ἐφικτῆς αὐτῷ ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίας. Ὡς αὕτη βαθείως εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ Μαραθὼν, αἱ Θερμοπύλαι, καὶ αἱ Πλαταιαὶ ἐποτίσθησαν, τὰ δὲ τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὴν Μυκάλην περιβάλλοντα ὕδατα τοσοῦτῳ πολυτίμῳ τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων αἵματι ἐβάφθησαν. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ γεννήτορες ἡμῶν ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη μετὰ καρτερίας ἀπαρადειγματίστου τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἱερὸν καὶ ἐνδοξὸν ἐκεῖνον ἀγῶνα ἡγωνίσαντο. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν τῶν πρὸ μικροῦ τρομερῶν ἐκείνων τηλεθόλων τὸ ἐκχερόμενον πῦρ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐν ἧ εὐριστόμεθθα ἐνδόξου ταύτης χώρας τῷ πολυτιμωτέρῳ τῶν δύο μεγαλειτέρων τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν αἵματι ἐπότισε, καὶ εἰς ἔρημον μετεποίησε. Αὕτη ἐν γένει εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν ἡ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου αἰώνιος τῶν ἐθνῶν πάλη, καὶ ἡ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων διαμάχη αὐτῶν.

Καὶ ὑπῆρξαν μὲν καὶ πάντοτε ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ ἄτομά τινα, τὰ ὅποια ἐπὶ τὸ κοσμοπολιτικώτερον δῆθεν δὲν δυσκολεύονται νὰ ἐφαρμώζωσι τὸ τοῦ Ῥωμαίου « *ubi bona, ibi patria* » ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἄτομα, πλὴν ὅτι εὐτυχῶς εἶναι λίαν εὐχρίθμα, εἶναι βεβαίως φυτὰ παράσιτα καὶ νόθα, φυτὰ μαρτυροῦντα ὅτι οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως· ἀλλ' οὐδέποτε κατίσχυσαν, οὐδὲ θελοῦσι κατισχύσει ποτὲ καὶ νὰ ἐκμηδενίσωσι τὸν γενικὸν κανόνα τοῦ Θεοῦ, τὸν φυλετικὸν προορισμὸν ἐκάστης φυλῆς εἰς

ἐκπλήρῳσιν τοῦ καθόλου προορισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι μεγάλη τις οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας μέλη εἶναι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, Καὶ καθὼς ἕκαστος ἀδελφὸς ὀφείλει νὰ φροντίῃ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀναπτύξεως καὶ προόδου ἄνευ τῆς βλάβης τοῦ ἑτέρου, αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ συμβαίνει καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων τῆς γῆς ἔθνων. Καὶ ἠθέλησαν μὲν δυνάσται τινὲς τῆς γῆς νὰ ἐνώσωσι πάντα τὰ ἔθνη αὐτῆς ὑπὸ ἓν σκῆπρον, ἀλλ' ἀπέτυχον. Ὅρη ὑψηλότατα, ποταμοὶ ἀδιάβατοι, διαφορὰ κλίματος καὶ χαρακτῆρος, καὶ τόσα ἄλλα τῆς φύσεως προσκόμματα ἐματαίωσαν τὸ σχέδιον αὐτῶν. Πρὸς ἐκπλήξιν δὲ καὶ θαυμασμόν τῶν τὸν παρόντα αἰῶνα αἰῶνα τῶν φώτων ἀποκαλούντων ὑπάρχει τῶν καὶ ἄλλου εἰδους κοσμοπολιτικῆς τις τάσις, καὶ τὰ πλέον εὐγενέστερα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα ζητοῦσα νὰ καταπνίξῃ, καὶ τὰ πάντα νὰ ἰσοπεδώσῃ, ἀφοῦ τὰ πάντα ποικιλίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παριστῶσι, καὶ ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ ὁ κόσμος· ἀλλὰ καὶ οἱ τοιαῦτα φαντασιοκοποῦντες δὲν δύνανται εἰμὴ νὰ ναυαγίσωσιν οἰκτρῶς. Μόνος ὁ Ναζωραῖος διὰ τῆς θείας· αὐτοῦ ἀγάπης δύναται νὰ ἰσοπεδώσῃ πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ὕδρογειοῦ ταύτης σφαίρας. Διὰ μόνης τῆς τοῦ Ἰησοῦ ἀγάπης δύνανται νὰ ἰσοπεδωθῶσι τὰ ὄρη, νὰ καταστῶσι διαβατοὶ οἱ ἀδιάβατοι τῆς γῆς ποταμοὶ, καὶ νὰ γίνωσιν οἱ πάντες πράγματι μία ποίμνη ὑπὸ ἓνα ποιμένα· ἀλλὰ πόσον στενὴ τῇ ἀληθείᾳ καὶ τεθλιμμένη ἡ τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀνυποκρίτου ταύτης ἀγάπης ὁδός ! Ἐν ὅσῳ ὅμως ὁ πλανήτης, ἐφ' οὗ ζῶμεν καὶ ἀναπνέομεν τὸν ἀέρα αὐτοῦ, ὑφίσταται καὶ ἔχει ὡς ἔχει, ἐνδέχεται σήμερον ν' ἀκμάξῃ τοῦτο τὸ ἔθνος καὶ αὔριον ἐκεῖνο, οὐδέποτε ὅμως θέλουσιν ἐκλείψει ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια αὐτὸς ὁ τοῦ παντὸς Δημιουργὸς τῇ δυνάμει καὶ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν.

Καὶ τῆς ἀρχαίας ἡμῶν πατρίδος ἡ ἀκμὴ ἤλθε καὶ παρῆλθε πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ Πατρίς· ἡ Πατρίς ζῇ καὶ κινεῖται καὶ μεγάλα ἐλπίζει. Ὡς ταύτης βεβαίως ἡ μαγευτικωτάτη φωνή, τῆς ἱερᾶς τῶν πατέρων ἡμῶν Θρησκείας ἡ θεία δύναμις, αὐται, ὡς καὶ πρὸ μικροῦ εἶπον, συνεχάλεσαν σήμερον καὶ ἡμᾶς πάντα· ἐνταῦθα. Πάντας, λέγω, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, μεγάλους καὶ μικροὺς· διότι πάντες τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς, πάντων μία καὶ ἡ αὐτὴ μήτηρ καὶ τροφὸς ἡμῶν,

ἡ Πατρίς. Πάντες λοιπὸν οἱ ἐνταῦθα συνελθόντες, εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας ὑπακούσαντες, ξένοι εἰς ξένην γῆν συνήλθομεν οὐχὶ βεβαίως ἵνα τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι πεσόντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν ξηρὸν μνημόσυνον τῶν ὀνομάτων ἢ καὶ τινων ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν ἐπιτελέσωμεν· διότι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης οἰκοῦσι γνωστὰ καὶ ἀείμνηστα τὰ τε ὀνόματα καὶ κατορθώματα αὐτῶν, καὶ τοιαῦτα ἐστὰς διαμενοῦσιν· οὐχὶ ἵνα σκεφθῶμεν τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὰ λίαν τῷ ὄντι στενὰ τῆς φιλικότητος ἡμῶν Πατρίδος ὅρια· διότι καὶ τῆς ἀρχαίας δὲν ἦσαν κατὰ πολὺ μεγαλείτερα τῶν τῆς παρούσης, καὶ ὅμως ἀρκετὰ ἐδοξάσθη, καὶ ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος χωρεῖ τὸν πρὸς δυσμὰς φυσικὸν αὐτοῦ δρόμον, δὲν θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ δοξάζεται· οὐχὶ ἵνα σκεφθῶμεν τίνι τρόπῳ δυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν τὰ δόγματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Θρησκείας πρεσβεύοντων, ἢ ὅπως ἑτεροθρήσκους εἰς τὸ δόγμα τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν προσηλυτίσωμεν· διότι ἀρκετὰ εὐρέα τὰ ὅρια τῆς ἱερᾶς τῶν πατέρων ἡμῶν Θρησκείας, καὶ ἀρκετὰ μεγάλη ἡ ἀξία αὐτῆς, ὡς αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν διαδραματιζόμενα θρησκευτικὰ γεγονότα φωνάζουσιν. — ἀλλὰ συνήλθομεν καὶ ὀφείλομεν, λέγω, νὰ συνεργώμεθα ἐνταῦθα, ἵνα χεῖρα ἐθνικῆς ἀδελφότητος ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ταύτῃ χώρᾳ διδῶμεν ἀλλήλοις· ἵνα τὸ ἐνυπάρχον ἐν ἡμῖν ἐθνικὸν αἶσθημα ἔτι μᾶλλον ἀναζωογονῶμεν, τὸ δὲ ταπεινὸν θρησκευτικόν, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἀνυψῶμεν. Συνήλθομεν καὶ ὀφείλομεν, λέγω, νὰ συνεργώμεθα ἐνταῦθα, ἵνα τὴν ἀπόστασιν τὴν διαχωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς τε καὶ θρησκευτικῆς εὐκλείας καὶ δόξης ἀναμετρῶμεν, καὶ εἰς τὴν σμίκρυνσιν αὐτῆς ἀδελφικῶς συνεργαζώμεθα. Συνήλθομεν ἐνταῦθα, ἵνα τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν δείξωμεν, ὅτι μὲ ὅλας τὰς ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας πολιτικὰς τε καὶ θρησκευτικὰς περιπετείας, ἃς ὑπέστημεν καὶ ἔτι ὑφιστάμεθα, καὶ πάλιν ζῶμεν, καὶ πάλιν ὑπάρχει ῥανίς τις αἵματος Ἑλληνικοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ ὅτι, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ καυχηθῶμεν μικρὸν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἀσθενεῖς βροτοὶ, εἰς μόνον τὸν Ἕλληνα καὶ τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νέον, καὶ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πτωχόν, καὶ τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρὸν, καὶ τὸν ἐγγὺς καὶ τὸν μακρὰν τῆς πατρίδος ἐπὶ γενεὰς ὀλοκλήρους εὐρισκόμενον, εἰς μόνον τὸν Ἕλληνα, λέγω,

ὑπάρχει τὸ πλεονέκτημα μ' ὅλα τὰ πλούτη, μ' ὅλα τὰ παλάτια, ἅτινα κέκτηται ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ χώρᾳ, πάλιν νὰ ἐνθυμῇται τὴν Πατρίδα αὐτοῦ, πάλιν νὰ πονῇ καὶ νὰ στενάζῃ δι' αὐτὴν, καὶ μὴδ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως νὰ μὴ δύνανται νὰ μεταβάλῃσι τὴν ἀμίμητον αὐτοῦ φιλοπαπρίαν. Συνήλθομεν, λέγω, τέλος, ἵνα ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις δεῖξωμεν, ὅτι οὐδ' ὁ πᾶς αἰὼν δὲν δύναται νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν τὸ ἐνστικτον αἶσθημα τοῦ ὅτι εἴμεθα γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου Ποιητοῦ, τοῦ λέγοντος· « Καὶ μεῖζον' ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ Πάτρας νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω. » Οὐδεμίαν τῶ ὄντι ἀνθρωπίνην ἀξίαν ἔχει ὁ ἄλλο τι φίλτερον τῆς ἑαυτοῦ Πατρίδος νομίζων.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν κακίζουσι τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρεπιδημοῦντα τοῦ Ἑλλήνος τέκνα, ὡς ἀπολέσαντα δῆθεν τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν, τὰ μὲν ἐν Ἀγγλίᾳ σχεδὸν ἐξαγγλισθέντα, τὰ δ' ἐν Γαλλίᾳ ἐκγαλλισθέντα, τὰ ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκρωσσιισθέντα, καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ πόσον ἄδικος ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ὑπὸ πάθους καὶ φθόνου τυφλωμένος, ἢ ὑπὸ ἀκρισίας ἢ ψευδοῦς πατριωτισμοῦ ἀγόμενος, τὰ πάντα ψέγῃ, τὰ πάντα διαστρεβλοῖ καὶ κακίῃ. Ἰδοὺ τέκνον λίαν εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον ἔχον τὴν καρδίαν, ἐν τῶ μέσῳ τῶν οἰκογενειακῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν καὶ τρυφεροτήτων ἀνατραφὲν, ἀναγκάζεται, τῆς ἡλικίας αὐτοῦ προϊούσης, ὅπως μεταβῇ ἐπὶ τινα ἔτη ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρὸς μεῖζονα τῶν σπουδῶν αὐτοῦ τελειοποίησιν. Καὶ ἀποχωρίζεται λοιπὸν τοὺς προσφιλεστάτους αὐτῷ γονεῖς καὶ οἰκίους· περιπαθέστατα, κλαῖον καὶ θρηνοῦν τὴν στέρησιν αὐτῶν. Φθάνει θεία συνάρσει ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀνησυχεῖ, ταράττεται, νύκτας ὀλοκλήρους διέρχεται ἄϋπνον, μὴ δυνάμενον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἐπὶ τῇ στερήσει τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν λύπην του. Αἱ πρὸς τούτου ἐπιστολαὶ αὐτοῦ κατὰ τοὺς πρώτους μάλιστα μῆνας τῆς ἀποδημίας του γέμουσι λέξεων καὶ φράσεων, δι' ὧν ζωηρότατα ἀπεικονίζεται ἡ ἀνέκφραστος αὐτοῦ λύπη, ἡ πληροῦσα τὴν καρδίαν του διὰ τὴν στέρησιν τῶν οἰκείων. Οἱ θῆνοι αὐτοῦ οὗτοι καὶ οἱ κοπετοὶ ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ τινα χρόνον· ἀλλ' ὦ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου τούτου! μόλις παρέρχονται μῆνές τινες, καὶ ὁ ἄκρατος καὶ ἀπερίγραπτος ἐκεῖνος πόθος αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ἐν τῇ πατρίδι οἰκίους βαθμηδὸν

καὶ ἀνεπαισθήτως ἐλαττοῦται καὶ ψυχραίνεται, καὶ μετὰ παρέλευσιν οὐχὶ πεντηχονταετηρίδος, ἀλλ' ἐτῶν τινῶν μόνον, οἱμοὶ ! πάντα ἐκεῖνα τὰ τόσον ζωηρὰ καὶ τόσον εὐγενῇ καὶ ὑψηλὰ πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ αἰσθήματα σχεδὸν ἀπονεκροῦνται καὶ εἰς λήθαργον μέγαν μεταπίπτουσι. Τοιοῦτος ὁ ἄνθρωπος, καὶ τοσαύτη ἡ τῆς ἀποδημίας δύναμις ! Καὶ ἔπειτα ξενίζόμεθα, διὰ τὶ ἄνθρωποι, τὴν μάχαιραν τοῦ τυράννου ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς αἰκισμοὺς καὶ τὰς ἀτιμώσεις τούτου τρέμοντες, γυμνοὶ καὶ τετραχληλισμένοι ῥίπτονται, ὡς ἐκ θείας προνοίας, εἰς χώραν ἐλευθέραν, πλουσίαν καὶ πεπολιτισμένην, πλουτοῦσιν, ἀποκτῶσι τέκνα, ἔκγονα, δισέκγονα, ξενίζόμεθα, λέγω, διὰ τὶ δὲν ἐπιδείκνυνται πρὸς τὴν ἑαυτῶν Πατρίδα αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ὑπερήφανον ἔθνισμὸν, τὸν ὁποῖον δεικνύει ὅπου δὴποτε τῆς γῆς εὐρισκόμενος ὁ θαλασσοκράτωρ Ἄγγλος πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ κοσμοπολίτης Γάλλος πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὁ περιδοξὸς Γερμανὸς πρὸς τὴν Γερμανίαν, καὶ ὁ φοβερὸς Ῥώσος πρὸς τὴν Ῥωσίαν ; Ὁ ἔθνισμός τοῦ ἀποδημοῦντος Ἕλληνοῦ, χωρὶς νὰ μεγαλύνῃ τὰ πράγματα, οὐδέποτε ἐξέλιπεν, οὐδ' εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλείψῃ ποτὲ ἀπ' αὐτοῦ. Ἐάν δὲ δὲν ὑπάρχῃ τῇ ἀληθείᾳ καὶ πολὺ θερμὸς, τούτου αἴτιος δὲν εἶναι αὐτὸς, οὐδὲ ἡ ἀφιλοπατρία του, ἀλλ' αὐταὶ αἱ περιστάσεις καὶ περιπέτειαι τῆς Φυλῆς του, αὐτὴ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τούτου, χθὲς καὶ προχθὲς, οὕτως εἰπεῖν, ἀγῶν ὁμόφυλος πρὸς ἀνάκτησιν ἐλευθερίας ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα ἔτη διατηρεῖται ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τῆς Μεσογείου. Ἀλλὰ τίς ὁ κατὰ μέγα μέρος διατηρήσας αὐτὸν ; Οὐχὶ ἡ Λιβερπούλη, ἡ Μαγχέσטרη, τὸ Λονδῆνον, ἡ Μασσαλία, ἡ Τεργέστη, ἡ Βιέννη, ἡ Πετροῦπολις, ἡ Ὀδησσὸς, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Ἀλεξάνδρεια, καὶ τόσαι ἄλλαι τῆς οἰκουμένης Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ; Δάνειον ἐξ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἑκατομμυρίων εἰς ὄνομα, φεῦ ! εἰς ὄνομα μόνον τῆς Πατρίδος κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐμφανίζεται. Ἀλλὰ τίς ὁ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος καλύψας ; Οὐχὶ ὁ ἔξω Ἑλληνισμός ; Τοῦτο δὲ λέγων, δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι ὁ ἔσω δὲν συνεισέφερε καὶ αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἑαυτοῦ Πατρίδος, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ ἔξω δὲν ὑστέρησε τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ πατριωτισμοῦ, καὶ τοι πεπεισμένος ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ τύχη δὲν ἐφαίνετο παντάπασιν εὐνοϊκὴ εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος

αἰφνιδίως ἀναφανέντα ἀτυχῇ ἐκεῖνον ἀγῶνα. Πλεῖσται ἑταιρίαι τὰ μέγιστα συμβάλλουσαι εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς Πατρίδος ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν συνεστήθησαν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀκαταπαύστως συσταίνονται καὶ πολλαπλασιάζονται. Ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ὑποστήριξις αὐτῶν εἰς τίνας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀφείλεται; Καὶ μὴ τις νομίσῃ, ὅτι ταῦτα λέγων, ἀποβλέπω εἰς μόνην τὴν εὐχαρίστησιν τῶν ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ὁμογενῶν, καθ' ὃ μεταξὺ τούτων εὐρισκόμενος· εἶναι πεποιθησίς μου, καὶ λίαν ἐπὶ Θεῷ χρηστὰς ἔχω τὰς ἐλπίδας, ὅτι οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν τέκνων ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐλεύσεται ἡ ἡμέρα ἐκείνη, καθ' ἣν σύμπασα ἡ τοῦ Ἑλληνος Φυλὴ οὐχὶ πλέον εἰς τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλ' εἰς αὐτῆς τῆς Ἑλλης τὰ στενὰ, παρὰ τὰς ὠραίας καὶ μαγευτικὰς ἐκείνας ὄχθας, ὅπου πολλάκις ἔστησαν οἱ στιβαροὶ τοῦ Ἀχιλλέως μας πόδες, μετρηθήσεται μίαν ἔτι φορὰν πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ τοῦτο πρὸς δόξαν νέου τινὸς Θεμιστοκλέους, πρὸς σωτηρίαν καὶ φωτισμὸν συμπάσης τῆς οὐλῆς Ἀνατολῆς· ἀρκεῖ δὲ ἔργων νὰ δεῖξωμεν ὅτι εἴμεθα γνήσιοι ἀπόγονοι τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου τῆς Σαλαμῖνος ἥρωος, ὅμοιοι αὐτῷ οὐ μόνον κατὰ τὸν πατριωτισμὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν, ἐννοοῦντες κάλλιστα ὅτι ξυλίνους καὶ μόνον ξυλίνους τείχεσι δύναται ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ Ἀσία νὰ περιορισθῇ, καὶ ἡ παρὰ φύσιν τὴν Ἀσίαν μετὰ τῆς Εὐρώπης ζευγνύουσα μεσαιωνικὴ γέφυρα νὰ θραυσθῇ καὶ καταποντισθῇ.

Ἄλλ' ἀνάγκη πᾶσα, πρὶν ἢ τελειώσω τὴν πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἀειμνήστου ταύτης ἡμέρας ὁμιλίαν μου ταύτην, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ κρύψω δισταγμὸν τινα, ὅστις ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου ἐγεννήθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου εἰς τὸ πρῶτον ἄκουσμα τῆς φωνῆς τῆς Πατρίδος. Ὁ θεμελιωτὴς τῆς Θρησκείας, ἥς ἐπαγγέλλεσαι τὸν διδάσκαλον, εἶπον ἑμαυτῷ· « ἡ ἐμὴ βασιλεία, λέγει, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου » καὶ « οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ » καὶ σὺ ζητεῖς Πατρίδας καὶ ἐπιγεῖους εὐδαιμονίας; Ἄλλ' ὅχι, ὅχι. εἶπον, καὶ ἐν ἀκαρεῖ διεσκεδάσθη ὁ γεννηθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ μου προῤῥήθεις δισταγμός. Ὁ Ἰησοῦς, εἶπον ἀμέσως κατ' ἑμαυτὸν, εἶχε Πατρίδα, καὶ εἰς ταύτην τὸ πρῶτον παρήγγειλε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ νὰ κηρύξωσι τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον. « Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα

τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ· » εἶχε μητέρα, καὶ ταύτην ἀποθνήσκων ἐσύσταινεν εἰς τὸν ἡγαπημένον αὐτοῦ μαθητὴν· « Ὑῖαι, ἰδοὺ ὁ ὕἱός Σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ. Ἰδοὺ ἡ Μητήρ Σου· » εἶχε φίλους, καὶ διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐδάκρυεν· « Ἀκούσας ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ φίλος αὐτοῦ ἀπέθανεν, ἐδάκρυσε· » καὶ τότε ἄλλα μαρτυροῦντα ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον οὐχὶ ἵνα κτείνῃ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς μαστιζούσης αὐτὸν τυραννίας καὶ κακοδαιμονίας. Πλὴν δὲ τούτου μόνος σὺ, εἶπον ἑμαυτῷ, μόνος σὺ ἐν τῇ μεγάλῃ σου περινοίᾳ ἀνέγνως καὶ ἐνόησας, ὡς δεῖ, τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τόσα στίφη ἱερέων ὁμοφύλων, οἵτινες τὴν ῥομφαίαν αὐτῶν περιζωσάμενοι, κατέπεσον ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Πατρίδος σου, ἐλησμόνησαν παντελῶς τὴν οὐράνιον βασιλείαν χάριν ὀλίγου ἀέρος ἐπιγείου ἐλευθερίας; Ὁ ἀείμνηστος Γερμανός, ὁ τὴν Σημαίαν, δι' ἧς ὁ ἐλεύθερος ἀὴρ ἐν ᾧ ἐγεννήθης καὶ ἀνετράφης, ἀναπετάσας· ὁ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Κωνσταντίνου πόλει ἐνώπιον τοῦ Πατριαρχικοῦ αὐτοῦ θρόνου ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ χερσὶ τὴν ἀγγχόνην περὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ περιθέμενος αἰοίδιμος ἐκεῖνος Πατριάρχης, καὶ θῦμα προσενεγκὼν ἑαυτὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, δὲν ἐνθυμήθησαν τὸ « οὐδεὶς στρατεύόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ· » καὶ σὺ ὁ σκώληξ, ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος εὐρέθης νὰ ἐννοήσῃς κατὰ βάθος τὸ ἀληθὲς τοῦ χριστιανισμοῦ πνεῦμα; Ὡς αἰδέσθητι, ἂν μὴ αἰσχύνθητι, αἰδέσθητι μικρὸν σεαυτὸν, σπεῦσον εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας σου, ὕψωσον τὴν ἀσθενῆ σου φωνὴν ἐν γῇ μάλιστα ἁλλοτρίᾳ, καὶ μὴ λησμονῇς τὰ χρώματα ἐκεῖνα ἐν οἷς τὸ πρῶτον ἐποτίσθης μικρὸν τὰ νάματα τῆς τῶν προγόνων σου παιδείας, ἐν οἷς τὸ πρῶτον ἐδιδάχθης τὰ ἱερὰ γράμματα τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν.

Πόσον εὐτυχὴς λοιπὸν, ὃ φίλτατοι ὁμογενεῖς, πόσον εὐτυχὴς, ἂν, ὡς Ἕλλην ἱερεὺς μάλιστα, ἡδυνήθην διὰ τῶν ὀλίγων τούτων νὰ καταδείξω ὑμῖν τοῖς ἐνταῦθα συνελθοῦσι σήμερον ὁμογενεσί καὶ ὁμοδόξοις, ὅτι τὰ δύο κυριώτερα αἰσθητάματα παντὸς ἀνθρώπου, τὰ δεσπόζοντα πάντων τῶν ἄλλων αὐτοῦ αἰσθημάτων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, εἶναι τὸ ἔθνικόν καὶ τὸ Θρησκευτικόν, ὅτι ταῦτα οὐδέποτε ἐξέλιπον, οὐδ' εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλείψωσι ποτε ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ Ἕλληνος, καὶ ὅτι ἡ καλλιέργεια ἐπομένων

καὶ ἡ ἀναζωογόνησις αὐτῶν εἰς ἡμᾶς ἰδίως τοὺς μακρὰν τῆς φιλάτης Πατρίδος εὐρισκομένους εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ ᾔῃαι τὸ πρῶτιστον ἡμῶν μέλημα. Τοῦτο βεβαίως εἶναι τὸ καλλίτερον μνημόσυνον τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον καὶ πάντοτε δυνάμεθα νὰ τελῶμεν ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι πεσόντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν· τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον περισσότερον παντὸς ἄλλου δύναται νὰ τέρπῃ καὶ εὐφραίνῃ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Ὡς ἵπτανται βεβαίως τὴν στιγμὴν ταύτην ἄνωθεν ἡμῶν πᾶσαι τούτων αἱ ψυχαί, ἀγαλλόμεναι καὶ σκιρτῶσαι ὑπὸ χαρᾶς, πάντας ἡμᾶς βλέπουσαι σήμερον συνηγμένους ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ταύτῃ γωνίᾳ εἰς τὸ ὄνομα τῆς θυადος ἐκείνης, ὑπὲρ ἧς ἐκθύμως τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξέχεον. Χαίρει καὶ ἀγάλλεται σκιρτῶσα ἄνωθεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου Πρωτομάρτυρος τῆς ἐλευθερίας, βλέπουσα πραγματοποιουμένην τὴν παρ' αὐτῆς προῤῥηθεῖσαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τῆς προῤῥήσιν κατὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν ἡ βέβηλος τοῦ τυράννου χεὶρ βία ἀπέσπα αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σκηνώματός της. Χαίρει καὶ ἀγάλλεται ἄνωθεν ἡμῶν σκιρτῶσα ὑπὸ εὐφροσύνης ἡ χαλκέντερος καὶ ὄντως ἀδαμάντινος ἐκείνη Ψυχὴ, ἡ καθ' ἣν ἅπασαν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διαμονὴν της καλὰ μὲν ὀξυγράφῳ τὰς ὁμοφύλους αὐτῇ ψυχὰς ἀναθερμάνασα, καὶ τὸν πρὸς τὴν Πατρίδα αὐτῶν ἔρωτα ἀναζωοπυρῆσασα. Ἄλλ' ἰδοὺ πρὸ πασῶν ἀγαθῇ, πολὺ καὶ σεβασμία τις ψυχὴ μετὰ βραχνὴν καὶ πνιγεράν εὐλογίαν, ἣν ἔπεμψε πρὸς ἡμᾶς, πνιγεράν ὑπὸ τῆς ἀγχόνης τοῦ τυράννου πνιγομένην, κλίνουσα τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ λυτρωτοῦ τῶν τυραννουμένων, καὶ χεῖρας ἱκέτιδας πρὸς αὐτὸν ἀνυψοῦσα· « Ἰησοῦ μου γλυκύτατε, λέγει βραχνῇ πάντοτε καὶ πνιγερᾷ τῇ φωνῇ, Ἰησοῦ μου γλυκύτατε, ἕως πότε θὰ στενάξῃ ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς Ἀσίας ζυγὸν ἡ ὥραία καὶ εὐγενὴς ἐκείνη Φυλὴ, ἣτις πρώτη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατελθόντα ἡγάπησέ Σε, καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν Σου ἐπίστευσε, καὶ διὰ τῆς ὥραίας γλώσσης τῆς ὁποίας εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν Ἀποστόλων Σου; Δὲν ἀρκεῖ εἰσέτι τεσσάρων αἰώνων δουλεία Ἀσιατικὴ; Οὐδεὶς δύναται τῇ ἀληθείᾳ διεισδύσαι εἰς τὰς ἀνεξιχνιάστους τοῦ πανσόφου Πατρός Σου βουλὰς· οὐδεὶς δύναται ἀνερευνῆσαι τὰ ἀνεξερεύνητα τῷ ὄντι κρίματα αὐτοῦ. Γεννηθῆτω διὰ τοῦτο τὸ θέλημά του· εὐλογημένον εἴῃ πάντοτε τὸ

ὄνομά του. Ἀλλ' ἰδοὺ ὀλίγα τινὰ ἐκ τῶν τέκνων τῆς πολλὰ δεινὰ πα-
σχούσης αὐτῆς Φυλῆς συνηγμένα σήμερον ἐνταῦθα εἰς τὸ Σὸν καὶ εἰς τὸ
πῆς Πατρίδος αὐτῶν ὄνομα. Εὐλόγησον ταῦτα δέομαί Σου, Ἰπεράγαθε, εὐ-
λόγησον ταῦτα εὐλογία Πνευματικῇ· ἔνωσον πάντα στενωῶς ἐν τῇ τῆς
Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας αὐτῶν ἀγάπῃ, καὶ φωτίζε καὶ καθοδήγει
πάντοτε εἰς πᾶν ἔργον τῇ Φυλῇ τοῦ Ἑλλήνος ἀγαθόν, τῇ Ἀγίᾳ Σου Θρη-
κειᾷ ὑψηλόν, καὶ τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ Σου εὐάρεστον. Ἀμήν !

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας τῇ 25 Μαρτίου 1873.

« Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας· λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως Θεοῦ. » (Κορινθ. Α'. β'. 4.)

Τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου, ἤτοι τὴν ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντὸς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κατέλευσιν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ ἐορτάζει σήμερον ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία. Ὡς θαῦμα ἐκπληκτικώτατον! μυστήριον παράδοξον! βάθος ἀκαταμέτρητον! ὕψος ἄρρητον! Θεὸς καὶ ἄνθρωπος! Μήτηρ καὶ Παρθένος! Τὸ πρῶτον ὑπὲρ λόγον, τὸ δεῦτερον ὑπὲρ φύσιν, ἀμφοτέρων ἀκατανόητον καὶ ὅλως θεῖον! Τίς τολμήσει ψαῦσαι τὰ ἀπροσπέλαστα καὶ νοῆσαι τὰ ὅλως ἀκατάληπτα; Ὁ ἀχώρητος παντὶ πῶς χωρεῖται ἐν γαστρὶ; Καὶ ὁ ὢν ἐν κόλποις τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ Πατρὸς, πῶς φέρεται ἐν ἀγκάλαις θνητῆς Μητρὸς; Ὅλως οὖν ἰλιγγιῶντες πρὸς τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὑπερφυστάτον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Θρησκείας μυστήριον, καὶ μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου μακρόθεν αὐτὸ διὰ τῆς πίστεως καθορῶντες, ἐπιτραπήτω ἡμῖν σήμερον ἀντὶ τῆς ἰδῶμεν τὸν σαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εὐαγγελιζόμενον εἰς τὴν Θεοτόκον ὑπὸ τοῦ πρώτου τῶν ἐν οὐρανοῖς λειτουργικῶν τοῦ Ἰψίστου Πνευμάτων, νὰ ἴδωμεν αὐτὸν μᾶλλον ὑπὸ δώδεκα ἀλιέων εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα εὐαγγελιζόμενον, καὶ ὡς Θεὸν τῷ ὄντι ἀληθινὸν τιμώμενον, δοξαζόμενον, προσκυνούμενον, καὶ ἐπὶ δέκα ὀκτὼ ὅλους αἰῶνας λατρευόμενον. Ναί, ἐπὶ ταύτῃ τῇ πίστει, ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πεποιθότες, τὸ ἡμιτελὲς τῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν Παλιγγενεσίας ἔργον, οὔτινος σήμερον τὴν ἀνάμνησιν πανηγυρίζομεν, ἐπεχείρησαν, καὶ δι' αὐτῆς καὶ μόνης καὶ ἡμεῖς, ὡς γνήσιοι ἐκείνων ἀπόγονοι, θέλομεν δυνηθῆ, ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, νὰ συντελέσωμεν αὐτό.

« Καὶ ὁ λόγος μου λοιπὸν, λέγω ὑμῖν, καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμειως Θεοῦ. »

Ίστάμενος τὴν στιγμὴν ταύτην νοερῶς ἐπὶ τοῦ τῆς Ἰουδαίας ὄρους Καρμήλου, καὶ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν κάτωθι θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας κατευθύνων, καὶ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὴν περίπου πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν ἐποχὴν ἀναβαίνων, βλέπω δώδεκα ἀλιεῖς, ὡς μικρὰ νέφη, ἀπὸ τῶν ὄχθων τῆς θαλάσσης ταύτης ὑψούμενα. Τὰ μικρὰ ταῦτα νέφη μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνυψούμενα μεγαλύνονται, καὶ μεγαλυνόμενα ἐξαπλοῦνται, καὶ ἐξαπλούμενα ἐπεκτείνονται εἰς διαστήματα μακρότατα, καὶ ἐπεκτεινόμενα καλύπτουσιν αἴφνης οὐχὶ ἐν ἀλλὰ διάφορα τῆς γῆς κλίματα, οὐχὶ μίαν ἀλλὰ παμπόλλας χώρας, πόλεις καὶ κώμας, καὶ περιτρέχουσι τὴν Ἀσίαν, καὶ διέρχονται τὴν Εὐρώπην, καὶ διαπερῶσι θαλάσσας, καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς γῆς μερῶν, μέχρι τῶν ἀπεράντων τῆς ὑψηλοῦ ὠκεανῶν. Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα τούτων ταπεινῶν Ἰουδαίων, ὁ μανιωδῶς πρότερον τοῖς λοιποῖς ἑνδεκα καταδιώκων, ἔνθερος αἴφνης ὑπερασπιστῆς καὶ ὑπέρμαχος αὐτῶν γενόμενος, φθάνει, ὡς ἀστραπὴ, εἰς τὴν ἐστίαν τῶν φώτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐν τῷ μέσῳ τῶν τῆς Θέμιδος λειτουργῶν, καὶ ὅλως ἔνθους ἀνακράζει. « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαίμονες τέρους ὑμᾶς θεωρῶ διερχόμενοι γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὖρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο Ἀγνώστῳ Θεῷ· ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν. » (Πράξ. ιζ'. 22). Προχωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω, καὶ μετ' ὀλίγον φθάνει εἰς τὴν δευτερεύουσαν τότε πόλιν τῆς σοφίας καὶ τοῦ πλούτου, εἰς τὴν πάλαι ποτὲ περίβλεπτον τῶν Κορινθίων πόλιν. Καὶ πρὸς ὑμᾶς, λέγει, ὦ Κορίνθιοι, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας εὐαγγελιζόμενος τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εὐαγγελιζεσθαι τι ἐν ὑμῖν, εἰμὶ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ναί, Θεὸς, λέγω ὑμῖν, Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐκ Παρθένου, ἔπαθεν, ἐσταυρώθη, ἐτάφη, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πάλιν ἐλεύσεται, ἵνα κρίνῃ ζῶντάς τε καὶ νεκρούς. Τοιαύτην βεβαίως διδασκαλίαν ἢ κεφαλὴ τῶν τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα περιβεβλη-

μένων δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ· ἀλλ' « ὁ λόγος μου, λέγω ὑμῖν, ὁ λόγος μου καὶ τὸ κ'ρυφόν μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως Θεοῦ. » Ὅπου τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ, τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων ἰλιγγιᾷ· ὅπου Θεὸς ἐνεργεῖ, αἱ δυνάμεις τῶν βροτῶν ἐξαφανίζονται. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν θέλουσι νὰ καταλάβωσιν οἱ τοῦ κόσμου τούτου σοφοί, καὶ μωρίαν τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ αὐτῶν ἀλαζονείᾳ ἀποκαλοῦσιν. Καὶ ὅμως τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἁγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. Ἰδοὺ Πάρθοι καὶ Μῆδοι καὶ Ἑλαμίται καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτόν τε καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί τε προσήλυτοι, Κροῖτες καὶ Ἀραβες, ἰδοὺ πάντες οὗτοι εὐαγγελίζονται ἐν Ἱερουσαλήμ ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ διαλέκτῳ ὑπὸ ὁδώκα πτωχῶν Γαλιλαίων τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ ὅκτὼ χιλιάδες ψυχαὶ πείθονται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὑπὸ τοῦ μᾶλλον θρασυδείλου ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὁ ταπεινὸς ἐκεῖνος Ἰουδαῖος, δὲν πρὸ μικροῦ προσήλωσαν ἐν μέσῳ οὗ καὶ καταδίκων, αὐτὸς εἶναι ὁ Μέγας ἐκεῖνος ἐν ὑψίστοις Θεός· αὐτός, ἀναστὰς ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον, ἵνα κηρύξωσι τὸ ἑαυτοῦ Εὐαγγέλιον· καὶ ποῖον Εὐαγγέλιον· ὅτι πᾶς ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ υἱόν, ἢ θυγατέρα, ἢ ἀδελφόν, ἢ ἀδελφάν, ἢ πλοῦτον, ἢ τιμάν, ἢ ἀξιώματα, ἢ δόξαν ὑπὲρ ἐκεῖνον, οὐκ ἔστιν ἄξιος ἐκείνου μαθητῆς· καὶ ὅτι ὁ θέλων ἄξιος ἐκείνου μαθητῆς γενέσθαι, ὀφείλει ν' ἀγαπᾷ τοὺς πάντας ὡς ἀδελφούς, τοὺς ἐχθρούς ὡς φίλους· ὀφείλει νὰ ὑπομένῃ τὰς τῶν ἄλλων ὕβρεις καὶ κακώσεις, καὶ ν' ἀνταποδίδῃ καλὸν ἀντὶ κακοῦ. Καὶ ἰδοὺ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν οὗτος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν· ἰδοὺ ὁ Ἰωάννης εὐαγγελίζεται τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ὁ Φίλιππος εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν, ὁ Ἀνδρέας εἰς τὴν Σκυθίαν, ὁ Θωμᾶς εἰς τὴν Παρθίαν, ὁ Βαρθολομαῖος εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὁ Σίμων εἰς τὴν Περσίαν, καὶ ὁ Ματθίας εἰς τὴν Αἰθιοπίαν· ἰδοὺ

τόσα ἔθνη ἑτερόδοξα κατὰ τὴν θρησκείαν, διάφορα κατὰ τοὺς νόμους, ἀλλόκοτα κατὰ τὰ φρονήματα, παραλλάσσοντα κατὰ τὰ ἔθνη, ἀνόμοια κατὰ τὰς γλώσσας· ἰδοὺ πάντα ταῦτα κτῆμα τέλος τῶν ἀλιέων τῆς Τιβερίადος· ἰδοὺ τὰ εἰδῶλα τῶν ἐθνῶν πάντα κατέπεσον, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἀνυψώθη ὁ Σταυρὸς τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ Σταυρὸς τῆς ἀτιμίας. Εἶναι λοιπὸν τοῦτο ἔργον ἀνθρώπων ! Εἶναι τοῦτο, ὦ Κορίνθιοι, ἔργον ἀλιέων ! Ἰδοὺ διὰ τί εἶπον καὶ πάλιν λέγω ὑμῖν. « Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως Θεοῦ. »

Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Παῦλος περὶ τῶν ἀλιέων ὁμοεθνῶν του, περὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς περὶ αὐτοῦ τούτου ὡς ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν, ὡς κήρυκος τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου ; Ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου, ὁ διώκτης ὑπὲρ τοῦ διωκομένου, ὁ νομομαθὴς κατὰ τοῦ νόμου ! Ναί, διότι καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ Πνεύματος ἔργον· ναί, διότι καὶ τοῦτο τῆς θείας Δυνάμεως κατόρθωμα ! Τίς εὐηγγελίστατο αὐτῷ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ; Τίς ἔπεισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ σύμμαχος ἐκείνων, οὓς πρὸ μικροῦ μανιωδῶς κατεδίωκε ; Δέχα καὶ ὀκτῶ αἰῶνες παρῆλθον ἀπὸ τῆς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐμφανίσεως τοῦ Ἰουδαίου τούτου. Ἐπικαλούμεθα ὅλων τῶν αἰώνων τοῦ κόσμου τοὺς σοφοὺς, τοὺς ῥήτορας, τοὺς κήρυκας, τοὺς τῶν θρησκειῶν ἥρωας. Ἰππῆρξέ ποτε ζῆλος θερμότερος, θέλησις ἰσχυροτέρα, δύναμις μᾶλλον ἀκαταμάχητος ἀφωσίωσις ἀνωτέρα, σοφία ὑψηλοτέρα ; « Τίς ἀσθενεῖ φωνάξει, γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους, τίς ἀσθενεῖ, ὦ Κορίνθιοι, καὶ οὐκ ἀσθενῶ ; Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι ; » (Κορινθ. Β'. ια'. 29). Καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. « Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ; Θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα ; Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. » (Ῥωμ. ι'. 35). « Ναί, εὐχόμεν αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγε-

νῶν μου κατὰ σάρκα. » (αὐτόθ. 3). Πόθεν λοιπὸν ἔλαβε πάντα ταῦτα ὁ τῶν ἔθνων ἀπόστολος, ὁ κῆρυξ τοῦ σήμερον εὐαγγελιζομένου ; Καὶ πόθεν ἄλλοθεν, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ ἐλεήσαντος καὶ καλέσαντος αὐτὸν σαρκοθέντος Θεοῦ ;

Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ἀνάστατος ἤδη ἅπαντα ἡ οἰκουμένη ὑπὸ δώδεκα ἀμαθῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν ὀυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶντες, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες (Β. Κορινθ. στ. 4 — 10) ἐν πᾶσι, λέγω, τοῦτοις τὴν ὑφήλιον ἅπασαν περιτρέχοντες, ἀνθίστανται πρὸς στρατάρχας, πρὸς ἡγεμόνας, πρὸς τυράννους, πρὸς βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας, πρὸς ῥήτορας καὶ φιλοσόφους, τὴν ἀλήθειαν τῆς ἑαυτῶν διδασκαλίας διὰ τῆς χύσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος των ἐπισφραγίζοντες. Καὶ πίπτει μὲν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου ὁ τὸν παγκόσμιον ἠθικὸν τοῦτον πόλεμον κηρύξας Βασιλεὺς αὐτῶν καὶ σταυροῦται, πίπτουσι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Βασιλέως αὐτῶν καὶ σταυροῦνται καὶ πάντες οἱ ἑνδοξοὶ αὐτοῦ στρατηγοί, καὶ ὅλος ὁ πόλεμος μένει καὶ ἀνατίθεται ἤδη εἰς μόνους τοὺς στρατιώτας καὶ λοχαγοὺς. Ἐξακολουθοῦσι καὶ οὗτοι μετ' ἀπαραμίλλου γενναιότητος καὶ αὐταπαρνήσεως ἐπὶ δύο ὅλας ἑκατο.ταετηρίδας τὸν ἑνδοξὸν τοῦ Βασιλέως αὐτῶν πόλεμον, καὶ κόπτονται πολλοὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὰς χεῖρας, καὶ ἐξορύσσονται ἕτεροι τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς ὀδόντας, τοὺς ὀνυχας, καὶ συντρίβονται τὰ ὀστέα, καὶ κρεοργοῦνται, καὶ ζῶντες ἐπὶ τῆς πυρᾶς κατακαίονται, καὶ βορὰ τῶν ἀγρίων θηρίων γίνονται, καὶ πίσση καὶ ἐλαίῳ κοχλάζονται τὸ στόμα πληροῦνται· καὶ ὁμως ἀτρόμητοι πάντοτε οἱ μένοντες πρὸς τὰ πρόσω χωροῦντες, καὶ μιᾷ φωνῇ ἀεὶ ἐπιφωνοῦντες. « Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, γινώτε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ἰσχυρότες ἡττᾶσθε, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσῃτε, καὶ πάλιν

ἡττηθήσεσθε, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. » γίνονται ἐπὶ τέλους κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ εὐλογεῖται ὁ Ὑψιστος, καὶ προσκυνεῖται ὁ ἐσταυρωμένος τῆς Ἰουδαίας, καὶ στολίζει ὁ Σταυρὸς αὐτοῦ ὡς λαμπρὸς ἀδάμας, ὡς ἀστὴρ φαεινός, τὰς κεφαλὰς καὶ τὰ στήθη τῶν δυνατῶν τῆς γῆς, καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ὅλους αἰῶνας εὐαγγελίζεται, τιμᾶται, δοξάζεται, λατρεύεται, βασιλεύει, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. — Βασιλέα λοιπὸν τοιοῦτον πόλεμον κηρύξαντα, τοιούτους στρατηγοὺς ἔχοντα, τοιούτους λοχαγοὺς, τοιούτους στρατιώτας, καὶ τοιαύτην νίκην νικήσαντα, νίκην τὴν τὸν κόσμον ὅλον νικήσαντα, τοιοῦτον, λέγω, Βασιλέα εὐαγγελιζόμενός τις, πῶς νὰ μὴ ἀνακράζη ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ πεποιθήσει. « Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως Θεοῦ ; ».

Ποῦ οἱ Ἐμπεδοκλεῖς καὶ Ἀναξαγόραι ; Ποῦ οἱ Σωκράται, οἱ Πλάτωναί καὶ Ἀριστοτέλεις ; Ποῦ ἡ τοῦ Μακεδόνα κοσμοκρατορία ; Ποῦ ἡ τῶν Καيسάρων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων παντοκρατορία ; Ἰδοὺ Καῖσαρ ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ ὁποῦ πάντων τῶν ἄλλων Καيسάρων οἱ θρόνοι ἀμαυροῦνται. Ἰδοὺ σοφοὶ ἐντὸς τῆς ἀλιευτικῆς σαγήνης τῶν ὁποίων ἅπαντα τοῦ κόσμου τούτου τὰ πνεύματα σαγηνεύονται. Ἄς ἐξέλθῃ ἐκ τῆς σαγήνης ταύτης καὶ οἱ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑγιούς φιλοσοφίας ἂν δύναται ἡ ἀπιστία. Διὰ τὸν Εὐαγγελισμόν τοῦ Ἀρχαγγέλου δύνανται ἴσως ἰσχυρά τινα πνεύματα τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος νὰ ὑπομειδιῶσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τὸν Εὐαγγελισμόν τῶν ἀλίων τῆς Τιβεριάδος. Ναί, τὸν Εὐαγγελισμόν τοῦ Ἀρχαγγέλου οὐδ' ἡμεῖς οἱ κηρύττοντες αὐτὸν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλίων τὸν Εὐαγγελισμόν ἀνθρωπίνως κατ' οὐδένα τρόπον δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν. Θεὸς εὐαγγελίσσατο τὸν πρῶτον, Θεὸς ἐνήργησε τὸν δεῦτερον. Ἐννοοῦμεν κάλλιστα τὸν δεῦτερον ἀπὸ Θεοῦ πιστεύομεν εὐσεβέστατα καὶ τὸν πρῶτον ἀπὸ Θεοῦ.

Ἐπὶ ταύτῃ λοιπὸν τῇ Πίστει, ὦ φίλτατοι ὁμογενεῖς, καὶ δύνάμαι βεβαίως σήμερον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ταύτης Πανηγύρεως ἕνεκα νὰ προσαγορεύσω ὑμᾶς οὕτως ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος, ἐπὶ ταύτῃ, λέγω, τῇ Πίστει, ἐπὶ τῇ Πίστει τοῦ σήμερον Εὐαγγελιζομένου καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν

πεποιθότες, καὶ εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀπάσας τῆς σωτηρίας αὐτῶν τὰς ἐλπίδας ἀναθέμενοι, ἀνεπέτασαν κατὰ τὴν Εὐάγγελον ταύτην ἡμέραν τὴν Σημαίαν τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ὡς λέοντες ἐκ ὀρυμῶνος εἰς μακρὰν καὶ ἄνισον πάλιν ἐξελθόντες, καὶ ἀτρόμητοι πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω χωροῦντες, ἐγεννήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, συνέτριψαν ἀλύσεις βαρβάρων, κατηγωνίσαντο βασιλείαν τυράννου, στρατοὺς ἀρειμανίους κατετρόπωσαν, στόλους ὑψηλοῦς καὶ μυριοναύτας κατεδύθισαν, τριήρεις βαρβαρικὰς ὑψηλὰς ὡς ἡφαίστεια εἰς τὴν τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος θάλασσαν ἀναβαινούσας κατέφλεξαν. Ναί, ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πίστει, ἐπὶ τῇ Πίστει τοῦ σήμερον Εὐαγγελιζομένου καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν πεποιθότες, ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἐκαρτέρησαν κατὰ τοῦ τυράννου, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακοχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πίστει, ἐπὶ τῇ Πίστει τοῦ σήμερον Εὐαγγελιζομένου καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν πεποιθότες, τὴν θρυαλλίδα εἰς τὴν μίαν χεῖρα κρατοῦντες, καὶ τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ διὰ τῆς ἐτέρας ποιοῦντες, ἀνετινάσσοντο εἰς τὸν ἀέρα « ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἀνακράζοντες, συνταφίτω μετὰ τῶν ἀλλοφύλων » ὡς οὐδὲν καὶ συζύγους, καὶ τέκνα, καὶ ὅ,τι τιμαλφέστερον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶχον λογιζόμενοι. Διὰ ταύτης, διὰ τῆς εἰς τὸν σήμερον Εὐαγγελιζόμενον Πίστειος καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ κόσμου παντὸς ὑπὲρ ἑαυτῶν προσείλκυσαν, τὸ Ναυαρίνον ἀπεθανάτισαν, καὶ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Περικλέους τὴν Πατρίδα ἐλευθέραν ἡμῖν ἐκληροδότησαν.

Ταύτην λοιπὸν, ᾧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, ταύτην ἃς ἔχουμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν· διότι οἱ αὐτῆς καὶ μόνης ἀσθενεῖς ὄντες καὶ μικροὶ, μεγάλοι θέλομεν ἀναδειχθῆ καὶ ἰσχυροὶ· οἱ αὐτῆς καὶ μόνης θέλομεν δυνηθῆ νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἐνδοξον τῶν πατέρων ἡμῶν ἔργον· οἱ αὐτῆς καὶ μόνης θέλομεν δυνηθῆ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν Μεγάλῃν ἡμῶν Πατρίδα, τὴν Πατρίδα τῶν Κωνσταντίνων καὶ Παλαιολόγων. Ναί, θὰ τὴν ἐλευθερώσωμεν ὅχι ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ Μέγας ἐκείνος καὶ Πανάγαθος ἐν ὑψίστοις Θεός, ὁ Θεός τῆς Ἐλευθερίας, ὁ προστάτης τῶν ἀδικουμένων, ὁ ρύστης τῶν τυραννουμένων. Ἡ τοῦ ἔθνους ἡμῶν Ἐλευθερία, ὡς ἐν αὐτῇ τῇ ἱστορίᾳ του καταφαίνεται, δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπων, εἶναι ἔργον Θεοῦ, καὶ ὅ,τι ὁ

Θεὸς ἅπαξ ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ σοφίᾳ ἀρχίζῃ, τοῦτο δὲν δύναται καὶ νὰ μένῃ ἀτελής· τοῦτο δὲ λέγων, δὲν ἐννοῶ καὶ ὅτι τὰ πάντα ὀφείλομεν ν' ἀναμένωμεν ἄνωθεν, ἅπαγε! διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἀείποτε γοργῶ τῷ βήματι πρὸς τὰ πρόσω βαίνομεν. Ἀπελπίζονται τινες, βλέποντες τὴν ἀθλίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν πολιτικὴν κατάστασιν· ἀλλὰ πόσον ἄμοιροι τῆς τοῦ ἔθνους αὐτῶν ἱστορίας οἱ τοιοῦτοι φαίνονται. Ὁρόδοῦσιν ἕτεροι τὸν ἀμελικτον τῆς Ἀρχτοῦ θρησκευτικόν τε καὶ πολιτικὸν κατὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν πόλεμον ἀναλογιζόμενοι· ἀλλὰ πόσον ἄδαεῖς καὶ οὔτοι τῆς Καθόλου ἱστορίας φαίνονται, καὶ πόσον ὀλίγην πεποίθησιν εἰς τὴν ὑπὸ ἀνωτέρας χειρὸς διοίκησιν τοῦ κόσμου τούτου δεικνύουσιν ὅτι ἔχουσιν!

Ἔθνος τοῦ ὁποίου ὁ Ναύτης, ὡς κύκνος τοὺς ἀπεράντους τῆς γῆς ὠκεανούς διαπλέων, τὴν ὑφήλιον ἅπασαν περιέρχεται· ἔθνος τοῦ ὁποίου ὁ τοῦ Ἑρμοῦ λειτουργὸς ἐν Ἰωσσίᾳ διακρίνεται τοῦ Ῥώσσου, ἐν Ἀγγλίᾳ τοῦ Ἀγγλου, ἐν Γαλλίᾳ τοῦ Γάλλου, καὶ ὅπου δῆποτε τῆς γῆς εὐρισκόμενος ὑπερβάλλει πάντοτε τὸν αὐτόχθονα· ἔθνος τὸ ὁποῖον καὶ κακῶς ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων πολιτευόμενον, θαίνει πάντοτε στερῶν τῷ ποδὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ὕλικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου· ἔθνος τὸ ὁποῖον ὡς οὐδὲν ἕτερον ἔχει ἔμφυτον τὴν πρὸς τὰς τέχνας, τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐπιστήμην ἀγάπην· ἔθνος τοῦ ὁποίου οἱ Ζωσιμάδαι, οἱ Καπλάναι, καὶ οἱ τούτοις ὅμοιοι οὐδέποτε θνήσκουσιν, ἀλλ' ἀείποτε ἕτεροι τοὺς πρώτους διαδέχονται· ἔθνος τοῦ ὁποίου καὶ ἐκ τῆς ἐσχάτης τάξεως οὐκ ὀλίγα ἄτομα ἀφιερῶσι τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου αὐτῶν πρὸς σύστασιν Γυμνασίων, Σχολείων, Πτωχοκομείων, Ὀρφανοτροφείων καὶ ἐτέρων ἐθνικῶν τε καὶ φιλανθρωπικῶν Καθιδρυμάτων· ἔθνος, λέγω, τοιαῦτα διανοητικῆς ἰκανότητος στοιχεῖα ἔχον, καὶ ὑπὸ τοιούτων εὐγενεστάτων αἰσθημάτων ἐμφορούμενον, δὲν δύναται νὰ μένῃ ἐν σμικρῷ καὶ στενῷ κύκλῳ, δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ ἀξέρωγόν τὸν Θεὸν τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου, δὲν δύναται νὰ μὴ φθάσῃ εἰς τὸν μέγαν καὶ ὑψηλὸν αὐτοῦ Προορισμόν. —

Τὴν Πίστιν λοιπὸν, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, τὴν Πίστιν τῶν Πατέρων ἡμῶν βαθείως ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἀφ' ἑνὸς ἔχοντες, καὶ ὑπὲρ τῆς Μεγάλης

ἡμῶν Πατρίδος ὡς γνήσιοι τοῦ Ἑλλήνος ἀπόγονοι ἀγενδότης ἀφ' ἑτέρου
ἐργαζόμενοι, ὦ τότε, τότε ἄς μὴ ἀμφιβάλλωμεν παντάπασιν ὅτι μεθ' ἡμῶν
ὁ Θεὸς, ἡμετέρα ἡ Ἀνατολή ! —

ΛΟΓΟΣ Δ'.

Εκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1876.

« Μάχου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. »

Ἡ Σκιὰ τοῦ κατὰ τὴν Εὐαγγέλιον ταύτην ἡμέραν ὑψώσαντος τὴν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος σημαίαν, περιῖπταμένη ἀναντιρρόητως τὴν στιγμὴν ταύτην ἄνωθεν ἡμῶν, καὶ τὴν χεῖρα αὐτῆς πρὸς ἐμὲ τὸν προελθόντα τοῦ ἱεροῦ τούτου θήματος ἀποτείνουσα. « Προῆλθες, λέγει μοι, ὦ λειτουργὲ τῆς ἱερᾶς τῶν πατέρων σου Θρησκείας, προῆλθες τῆς ἱερᾶς ταύτης Πύλης ; Ἐνθυμοῦ ὅτι εἶσαι Ἕλληνα, καὶ πρὸς Ἕλληνας τὸν λόγον ἀπευθύνεις· Ὑψωσον λοιπὸν τὴν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος σημαίαν, καὶ ὡς γενναῖος τοῦ χριστοῦ στρατιώτης, καὶ γνήσιος τοῦ Ἑλληνος ἀπόγονος, εἰπέ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν πρὸς σὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀποβλεπόντων ὁμοφύλων, εἰπέ γεγονυῖα τῇ φωνῇ. Ἡ Πατρίς δὲν εἶναι εἰσέτι σύμπασα ἐλευθέρᾳ. Ἡ Πατρίς τὴν μίαν χεῖρα ἔχει ἐλευθέραν καὶ τὴν ἄλλην ἀλυσόμενον, τὸν ἕνα πόδα ἐλεύθερον καὶ τὸν ἕτερον βαρεῖαις ἀλύσεισι δεδεμένον. Ἡ Πατρίς ἐπιβουλεύεται, ἡ Πατρίς πολεμεῖται οὐχὶ πλέον ὑπὸ τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, οὐχὶ ὑπὸ μουσολμάνων, ἀλλ' ὑπὸ χριστιανῶν ὁμοδόξων τε καὶ ἑτεροδόξων. Ἡ Πατρίς πολεμεῖται ὑπὸ τοῦ ξενισμοῦ, πολεμεῖται ὑπὸ τοῦ φθοροποιοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, ὑπὸ τῆς δοκησιοφίας, ὑπὸ τῆς ἐπαράτου ἐλευθεροφροσύνης καὶ τῆς περὶ τὴν Πίστιν τῶν πατέρων σου ψυχρότητος. Τί καθεύδεις λοιπὸν ; Ἐγείραι, ὦ Ἕλληνα, ἐνθυμοῦ τὴν καταγωγὴν σου, ἐνθυμοῦ τοὺς προγόνους σου, ἐνθυμοῦ τοὺς πατέρας σου καὶ τὴν ἀγίαν αὐτῶν πίστιν, καί. Μάχου γενναίως ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος. »

Τοιαύτη ἡ φωνή, ὦ φίλτατοι ὁμογενεῖς, τοιαύτη ἡ φωνή, ἣν πρὸς με ἀπευθύνει ἡ τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου Πρωθιεράρχου Σκιὰ, ἡ περιῖπταμένη ἀναντιρρόητως τὴν στιγμὴν ταύτην ἄνωθεν ἡμῶν. Τοιαύτη ἡ φωνή, ἣν ἀγῶ, εὐπειθῆς εἰς τὴν ἱεράν αὐτὴν Σκιά, ἀπευθύνω σήμερον ἐν ὀνόματι

αὐτῆς πρὸς ὑμᾶς. Ἀλλὰ πρὸς ὁμοφύλους καὶ ὁμοδόξους τὸν λόγον ἀπευ-
θύνων, εἶναι ἄρά γε ἀνάγκη, ἵνα περιγράψω ὑμῖν τὰ δεινὰ τῶν ἐπὶ
τέσσαρας ἡδὴ αἰῶνας τὸν βαρὺν τῆς Ἀσίας ζυγὸν φερόντων ἐπὶ τοῦ τρα-
χήλου αὐτῶν ἀτυχῶν ἡμῶν ἀδελφῶν ; δεινὰ γνωστὰ εἰς τὸν κόσμου ἅπαντα·
δεινὰ, τὰ ὅποια καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ ἐθνισμοῦ μας ἐπίβουλοι ἀναμιμνησκό-
μενοι, φρίττουσι καὶ τρέμουσιν ; Εἶναι ἄράγε ἀνάγκη, ἵνα δηλώσω ὑμῖν
ἕνα πρὸς ἕνα ὅλους τοὺς κινδύνους, οὓς διατρέχει ἀπὸ τινος χρόνου ἡ
φιλότατῃ ἡμῶν Πατρίς, καὶ ἡ τῶν πατέρων ἡμῶν Θρησκεία ; Τίς ἀγνοεῖ
πλέον τὸν ἀμείλικτον τῆς Ἄρκτου πόλεμον κατὰ παντὸς ὅ,τι ἱερὸν καὶ
ἐνδοξον ὑπολείπεται ἡμῖν ; Ποῦ τὰ Πατριαρχεῖά μας ; Ποῦ ἡ ἱερὰ ἐκείνη
τοῦ ἐθνισμοῦ μας Κιβωτός ; Ποῦ ἡ πολυσέβαστος Ὁρθοδοξία μας ; Φεῦ !
ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν κατάστασιν εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ Σεβασμία
ἐκείνη καὶ τρισένδοξα πολιοῦριξ ἡμῶν Μήτηρ ! Ὅποια τὰ τέκνα αὐτῆς !
Τὰ ἀχάριστα αὐτῆς τέκνα ! Ὅποια ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ ἀνθ' ὧν
ἔλαθον, καὶ ὅποια μηχανῶνται, ὅπως ὑποσκάψωσι τὰ ἀποστολικὰ
αὐτῆς θεμέλια, καὶ τὴν πτώσιν αὐτῆς ὡς τάχιον χάριν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν
δόξης ἐπιταχύνωσιν ! Ὁ κατακτητὴς, ὁ σκληρὸς τῆς Ἀσίας κατακτητὴς,
καὶ περ ἀλλόθρησκος, ἐσεβάσθη ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας, καὶ δι' ἔργων
ἀνεγνώρισε τὴν ἀξίαν καὶ δόξαν αὐτῆς, καὶ τὰ θηλάσαντα τὸ ἄδολον
αὐτῆς γάλα τέκνα νὰ προπηλακίσωσιν αὐτὴν τόσον ἀναισχύντως, καὶ τόσον
ὑπόβλως νὰ ὑποσκάπτωσι τὸν λάκκον αὐτῆς ! Καὶ γίνεται μείζων κίνδυνος,
ὅταν ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοὶ οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ καθίστανται ; Καὶ ἂν ὁ
κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν φανερός οὗτος ἀπὸ μέρους τῶν ὁμοδόξων πόλεμος
εἴχῃ τι τὸ ἀγνὸν θρησκευτικόν, οὐδεὶς ἴσως τότε ὁ μεμφόμενος τοὺς ὑπο-
κινήσαντας αὐτὸν καθ' ἡμῶν· ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις, ὅταν ἅπας ὁ περὶ οὗ ὁ
λόγος οὗτος ἀγὼν εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀναμφιλέκτως ἀποβλέπῃ, εἰμὴ μόνον καὶ
μόνον εἰς τὴν διὰ πάσης ὑπόβουλον μεθόδον σύλησιν καὶ ἀρπαγὴν παντὸς
ἐνδόξου προγονικοῦ ἡμῶν Κειμηλίου ;

Πάντες ἐνθυμεῖσθε βεβαίως τὸ πρὸ δεκαετίας περίπου ἀπαίσιον ἐκεῖνο
ἐθνικὸν ἡμῶν δράμα, τὸ δραματισθὲν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς πολυπαθοῦς μὲν
ἀλλ' ἀτυχοῦς ἡρωϊκῆς ἐκείνης νήσου τοῦ Ἀρχιπελάγους, τῆς πάλαι ποτὲ,
λέγω, τοῦ περιδόξου Μίνως καθεδρᾶς. Καὶ ποῖος ἄλλος ὁ τόσον ἀπαισίως

ναυαγήσας αὐτὸ, εἰμὴ ὁ κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἐπίβουλος τῆς Δύσεως ἐκκλησιαστικὸς ἡμῶν ἐχθρὸς ; — Καὶ τὸ ἕτερον παρόμοιον ἐθνικὸν ἡμῶν ὄραμα τὸ πρὸ εἰκοσαετίας περίπου δραματισθὲν εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα τῆς ἐριβώλακος καὶ βωτιανείρης Θετταλίας Τέμπη, εἰς τίνα ἄλλον ὀφείλει τὸ οἰκτρὸν αὐτοῦ τέλος, εἰμὴ εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον τρομερὸν τῆς Δύσεως θρησκευτικὸν ἡμῶν ἐχθρόν ; — Τίς, ὅσον μακράν τῆς φιλτάτης αὐτοῦ Πατρίδος καὶ ἂν εὐρίσκηται, καὶ ὅσον ἄμοιρος τῶν ἐν αὐτῇ συμβαινόντων καὶ ἂν ᾗναι, τίς, λέγω, ἀγνοεῖ τὸν ἀποτρόπαιον ἀνταγωνισμόν τῶν κραταιῶν τῆς γῆς ἐν τῇ πολυπαθεῖ ἡμῶν Πατρίδι, καὶ τὰ ὀλεθριώτατα ἀποτελέσματα, ἅτινα ἀπὸ τοσούτου ἤδη χρόνου συνεπάγεται εἰς τὸν μέγαν τῆς Φυλῆς ἡμῶν προορισμόν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εἰδεχθέστατος ξενικὸς αὐτοῦ ἀνταγωνισμός ;

Οὐδεμία, ναί, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, οὐδεμία ἄλλη Ἐκκλησία, οὐδεμία ἄλλη Φυλὴ ἐπὶ γῆς καταδιώκεται καὶ καταπολεμεῖται περισσότερον τῆς ἡμετέρας. Τοιοῦτος, ὡς φαίνεται, ὁ κανὼν ὁ διέπων τὰ ἔργα τῆς Πανσόφου τοῦ Θεοῦ Προνοίας ! ὅσον μείζων ἢ ἀξία παντὸς ἔργου τῆς θείας Σοφίας, τόσον μεγαλειότεροι καὶ περισσότεροι καὶ οἱ κίνδυνοι οἱ περιστοιχιζόντες αὐτὸ, καὶ τοῦτο, ὅπως ἔτι μᾶλλον καταφαίνεται ἢ ἀληθῆς αὐτοῦ ἀξία. — Πόλεμος σταυροφορικὸς ἀπὸ θυσμῶν κατὰ τῆς Παλιγγενεσίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὡς ἄντικρυς ἀντικειμένης εἰς τὰ ὕλικά καὶ θρησκευτικὰ τῆς Δύσεως συμφέροντα. Πόλεμος σταυροφορικὸς ἀπὸ βορρᾶ κατὰ τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς πρόσκομμα ταύτης οὔσης εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πολιτικῶν τῆς Ἄρκτου ὀνείρων. Πόλεμος ἐξωτερικὸς κατὰ τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς ἡμῶν καταγωγῆς ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, τοῦ ἀνεπαισθήτως καθ' ἐκάστην ὡς ὀφείως ὑφέρποντος, καὶ ὡς σκώληκος καταβιβρώσκοντος ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ ἄγνόν προγονικὸν ἡμῶν ἔθος τε καὶ ἦθος. Πόλεμος ἐξωτερικὸς κατὰ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὑπὸ τῆς ἐπαράτου τοῦ αἵωνος τούτου ἐλευθεροφροσύνης, τῆς εἰσελασάσης, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀπὸ τινος χρόνου καὶ ἐν τῇ ἀτυχεῖ ἡμῶν Πατρίδι, καὶ ἰδίως τὴν νέαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν γενεὰν δηλητηριασάσης, καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ εὐγενεῖ αὐτῆς καρδίᾳ εὐσεβῇ πρὸς τὴν πάτριον Θρησκείαν αἰσθήματα σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀποκτεινάσης ἐν αὐτῇ. Πόλεμος ἐσωτερικὸς ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν ἢ ἀκαταλό-

γιστος ἀναλγησία καὶ ἀκηδία τῶν κρατούντων ἐν αὐτῷ πρὸς πᾶν ὅτι ἀληθῶς δύναται νὰ σώσῃ καὶ ἀνυψώσῃ αὐτὸ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ εὐκλείᾳ καὶ δόξῃ, ἰδίως δὲ πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Πατρὶδος Κλήρου, ἥτοι τοῦ στρατοῦ ἐκείνου, οἱ οὗ ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία καὶ εὐτυχία παντὸς ἔθνους κτᾶται καὶ ἀναπαλλοτρίωτος, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα φωνάζουσιν, ἀποκαθίσταται. Αὕτη, ναί, αὕτη ἡ ἀκηδία εἶναι κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον ὁ μεγαλύτερος καὶ δεινότερος καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρὶδος ἡμῶν πολέμιος ;

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων κάλλιστα δύνασθε νὰ συμπεράνητε, ὧ φίλτατοι ὁμογενεῖς, ὅτι πάντα τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ ἡμῶν Πατρίδι, δὲν εἶναι τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἰδιόζοντα προϊόντα, ἀλλὰ τῆς ἐπιζήλου θέσεως τῆς περιθλέπτου ἐκείνης τοῦ Περικλέους καὶ Κωνσταντίνου μας χώρας, εἶναι οἱ πολλαχῶς πολλαχόθεν ἐπὶ πεντηκονταετίαν ὄλην τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Πίστιν ἡμῶν ἐπιβουλεύοντες ἐχθροί. Τὰ ὀλίγα λοιπὸν ταῦτα περιέγραψα ὑμῖν ὅχι ἵνα ἀπελπίσω ὑμᾶς, ὅχι ἵνα ἐλσεινολογήσω τὰ τῆς Πατρὶδος μας, διότι αἰσθανόμενος ἐν ἐμοὶ ὅ,τι πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία αἰσθάνεται, καὶ ἀκράδαντον ἔχων τὴν εἰς τὸν Θεὸν τῆς Πατρὶδος ἡμῶν πίστιν, οὐδέποτε ἀπελπίσθην, οὐδὲ θέλω ποτὲ ἀπελπισθῆ, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ἵνα ὑποδείξω ὑμῖν τοὺς πολυειδεῖς τῷ ὄντι κινδύνους, οὓς περ νῦν, εἴπερ ποτὲ, διατρέχει ἡ φιλτάτη ἡμῶν Πατρίς, καὶ ὧς φρόνιμοι τοῦ φρονίμου ἐκείνου Σαλαμινίου ἡμῶν Ἡρώος ἀπόγονοι προλάβωμεν αὐτοὺς ὅσον τάχιον τὸ ἐφ' ἡμῖν.

Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν εἶναι Μέγας· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν καὶ ὅτι δὲν εἶναι Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων. Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι ἐκείνων, οἵτινες πολλὰ μὲν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἀνέμενον, ἀλλ' οὐκ ὀλίγα καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν κατώρθουν, ἔχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ « Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει. » Τὰ Πατριαρχεῖά μας λιμώττουσιν· ὁ ἱερὸς τῆς ἱερᾶς τῶν πατέρων ἡμῶν θρησκείας Κλῆρος, ὁ δεινὸς αὐτὸς τῆς δοκησιτοφίας καὶ τῆς ἐλευθεροφροσύνης ὁλετήρ, πέγνεται κυλιόμενος ἐν τῇ ἀμαθείᾳ· ὁ τρομερὸς τῆς Ἀρκτοῦ χεῖμαρρος κινδυνεύει νὰ καταπλημμυρίσῃ πᾶσαν σχεδὸν τὴν πατρώαν ἡμῶν κληρονομίαν. Τί καθεύδωμεν λοιπόν ; Τί ἀναμένωμεν ; Παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς τῶν πατραγαθίων,

καὶ ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν ἀνδραγαθίων. Παρῆλθεν ὁ καιρὸς τῶν περιαιτολογιῶν, καὶ ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν σπουδαιολογιῶν. Μὴ πλανώμεθα, εὐχαριστοῦμενοι κατ' ἔτος, ὡς τὰ παιδάρια, εἰς τοὺς ἐπαίνους, οὓς ἡμεῖς αὐτοὶ ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν πλέκωμεν. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸ ζωτικὸν τῆς Φυλῆς ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ὁ μὴ ἀνομολογῶν, ὅτι μέγας ὁ τῆς Πατρίδος κίνδυνος, καὶ χαλεποὶ οἱ αὐτῇ οἱ καιροί. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸν ἡρώϊσμόν καὶ τὴν αὐταπάργησιν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἑλλήνος· ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ὁ μὴ βλέπων, ὅτι φοβερός τῷ ὄντι ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι ὡς λέων ὠρυόμενος πᾶσαν τὴν τῆς κληρονομίας ἡμῶν γῆν περιέρχεται, πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ ἀξιόζηλον διὰ παντὸς μέσου ζητῶν νὰ καταπύρῃ. Ἀνανήψωμεν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ ληθάργου τοῦ κατέχοντος ἡμᾶς ὡς ἐκ τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης, πρὸ πάντων δὲ ἀναζωπυρήσωμεν μικρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πῦρ, ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν κατὰ τὴν νεαρὰν ἡμῶν ἡλικίαν ἐνεφύσησαν ἐν ἡμῖν· διότι ἄνευ Πίστεως ἐλευθερία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Μόνη ἡ Πίστις διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἀξίαν, ἀνυψοῖ αὐτὸν ὑπεράνω τῆς ὕλης, ἀναζωογονεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸ εὐγενέστατον ἐκεῖνο τῆς ἐλευθερίας αἶσθημα, καὶ ἀναδεικνύει αὐτὸν μαχητὴν κρατερόν, πυρπολητὴν ἀτρόμητον, πατριώτην μεγαλόψυχον.

Ὅ,τι δ' ἀφορᾷ τὴν ἀείποτε συκοφαντούμενην καὶ πολλαχῶς πολλαχόθεν καταδικωκομένην πολυτλήμονα ἡμῶν Πατρίδα, μακρὰν αὐτῆς εὐρισκόμενοι, μὴ, πρὸς Θεοῦ, μὴ ἀπατᾶσθε ἐκ τῶν συκοφαντιῶν τῶν διὰ παντὸς τρόπου τὸν ἐξευτελισμὸν καὶ τὴν ταπείνωσιν αὐτῆς ἐπιζητούντων. Μὴ ψυχραίνεσθε τὰ τῆς ἀθλίας κυβερνητικῆς αὐτῆς μηχανῆς μανθάνοντες. Μὴ ἀθυμῆτε, μηδὲ δειλιάτε παντάπασι, ἀναλογιζόμενοι τὸ ἀπαράσκευον ὤκνην τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν τοῖς κρίσιμοις αὐτοῖς καιροῖς. Καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ καὶ συκφάνται ἡμῶν δύνανται νὰ θεωρῶσιν ἡμᾶς ἀπαρασκεύους καὶ ὅλως ἀναξίους τῆς προγονικῆς ἡμῶν κληρονομίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοί. « Ποῦ εἶναι δᾶ, λέγουσιν εἰρωνευόμενοι, ποῦ εἶναι ὁ ἀξιόμαχος τοῦ νέου Λεωνίδου στρατός ; Ποῦ ὁ Σαλαμίνιος αὐτοῦ στόλος, καὶ πάντα τὰ πρὸς πλήρωσιν τοῦ ὄνειρου τῶν ἀπογόνων τοῦ Μιλτιάδου καὶ Περικλέους ἀπαιτούμενα ; »

Νήπιοι ! οἱ νομίζοντες ὅτι μόνα τὰ σκάφη καὶ τὰ ξίφη εἶναι τὰ τὴν ἐλευθε-

ρίαν τοῖς ἀνθρώποις παρέχοντα· Ἐάν κατὰ Ἀσιανῶν ὁ πόλεμος, ἔχομεν καρδίαν, ἥτις καὶ τὰς ζιβύνας, καὶ τὰ ὀρέπανα, καὶ τὰς λέμβους ἀνώτερα καὶ τῶν ἐντελεστέρων ὄπλων καὶ τῶν μεγαλειτέρων Θωρηκτῶν τοῦ βαρβάρου ἀναδεικνύει. Ἐάν δὲ κατὰ Σκυθῶν, ἀρκοῦσιν ἡμῖν τὰ τηλεβόλα καὶ οἱ στόλοι τῆς Εὐρώπης συμπάσης. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τούτων πόσον ἔτι μᾶλλον νήπιοι εἶναι οἱ τὴν Μεγάλην ἡμῶν Ἑλλάδα ἐν τῇ σμικρᾷ ἐκείνῃ τῆς Εὐρώπης γωνίᾳ περιορίζοντες, ἐν ᾗ ἡ ἐπάρατος τῶν κραταιῶν τῆς γῆς διπλωματία περιέκλεισεν αὐτήν. Οὐδέποτε, ὡς ἔχω δι' ἐλπίδος, οὐδέποτε, κατὰ τὸν παρόντα τοῦλάχιστον αἰῶνα, θὰ φθάσῃ ἡ τῶν Σκυθῶν παντοκρατορία μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος, μέχρι τῆς θαλάσσης τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Σαλαμῖνος. Ἀλλὰ καὶ ἂν τοιοῦτον τι, ὃ μὴ γένοιτο, λάβῃ ποτὲ χώραν, ἃς μάθωσιν ἀπ' ἐμοῦ οἱ τὰ πάτρια ἡμῶν ἐπιβουλεύοντες. ὅτι καὶ τὸ ὄνειμόν μας ἐκεῖνο ἂν κατακτήσωσί ποτε, καὶ τὰς περικλειεῖς τοῦ περικλεοῦς Περικλέους μας Ἀθήνας ἂν κατακυριεύσωσιν, οὐδέποτε ὁμῶς καὶ τὰς καρδίας μας, οὐδέποτε καὶ τὴν Μεγάλην μας Ἑλλάδα. Τὰ ὅρια τῆς Μεγάλης μας Ἑλλάδος ὑπερβαίνουν τοὺς ὠκεανούς, περιλαμβάνουσιν ἀπάσας σχεδὸν τῆς γῆς τὰς ὑπείρους, καὶ διήκουσι μέχρι τῶν ἀπωτάτων τῆς οἰκουμένης μερῶν. Τὴν Ἑλλάδα μας τὴν Μεγάλην μόνος ὁ Θεὸς τὴν δεσπόζει. Ἡ Ἑλλὰς τῆς Ἀγγλίας, ἡ Ἑλλὰς τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀσίας, τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ κόσμου παντός, οὐδέποτε θέλει ἐκλείψει ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος χωρεῖ τὸν πρὸς δυσμὰς φυσικὸν αὐτοῦ δρόμον. Ἑλλάδα, ἣν ὁ παγκόσμιος ῥωμαϊκὸς ζυγὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποδουλώσῃ, ἀλλ' οὗτος ὑπ' αὐτῆς ἐξελληνίσθη. Ἑλλάδα, ἣν τεσσάρων αἰώνων βαρεῖται τῆς Ἀσίας ἀλύσεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀλλοιωῶσιν καὶ διὰ παντός ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου νὰ ἐξαλείψωσι, τοιαύτην, λέγω, Ἑλλάδα οὐδεὶς ποτε ἐπίγειος Κυρίαρχος θέλει δυνήθῃ νὰ κατακτήσῃ, ὅσα δὴποτε μέσα καὶ ἂν πρὸς τοῦτο μεταχειρισθῇ. Καὶ ἂν κατακτήσῃ τὰ σώματα ἡμῶν, οὐδέποτε καὶ τὰ πνεύματα, οὐδέποτε καὶ τὸν νοῦν, οὐδέποτε καὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐπιστήμην, οὐδέποτε καὶ τὸν παγκόσμιον Ἑρμῆν καὶ Ποσειδῶνά μας.

Ἰδοὺ λοιπὸν, ὦ φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἰδοὺ οἱ τέθριπποί Σας ἔτοιμοι, ἵνα φέρωσιν ὑμᾶς εἰς τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος συμπόσιον. Ὑπάγετε, ἡ Ἐκκλησία

Σᾶς εὐλογεῖ, ἡ Πατρίς Σᾶς ἀναμένει ἀνοικτάς τὰς ἀγκάλας. Ὑπάγετε, εὐφρανθήτε, ἄσατε ἄσματα ἐναρμόνια τῆς Πατρίδος· ἀλλ' ἀναμνησθήτε συνάμα καὶ ὅτι ἔχομεν ἀδελφούς, οἵτινες δὲν εἰξεύρουν τί εἶναι ὄχημα, δὲν εἰξεύρουν τί εἶναι πολιτισμός, δὲν εἰξεύρουν τί εἶναι ἐλευθερία· ἐν μόνον εἰξεύρουν, δεσμὰ, δουλείαν, τυραννίαν, ἀτιμίαν. Ὑβρεις, περιφρονήσεις. Εἰς ὑμᾶς, ναί, εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἔχουσι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἀπὸ ὑμᾶς, τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ἀναμένουσι νὰ ἴδωσι καὶ αὐτοὶ ἡμέραν τινα εὐτυχῆ καὶ ἐλευθέραν. Ὑπάγετε, τὴν εἰς τὸν σήμερον Εὐαγγελιζόμενον θερμὴν τῶν πατέρων ὑμῶν Πίστιν ἔχοντες ἀφ' ἐνὸς βαθύτατα ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ τὴν δούλην καὶ ἐλευθέραν ἡμῶν Πατρίδα ἀφ' ἐτέρου ἐν τῷ νῷ, μὴ ἀμφιβάλλητε παντάπασιν, ὅτι ἡ κυανόλευκος ἐκείνη τοῦ ἔθνους ἡμῶν Σημαία ἀναπετασθήσεται πάντως σὺν Θεῷ ὑπὸ τοῦ νέου μας Κωνσταντίνου εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν ἐρειπίων ἐκείνων, ἀφ' ὧν γενναίως μαχόμενος κατέπεσεν ὁ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως τελευταῖος ἐκεῖνος Βασιλεὺς ἡμῶν, Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

Σὺ δὲ, ὦ Δέσποτα τῶν ἀπάντων, Σὺ ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν καὶ τῷ παντεφόρῳ Σου ὄμματι ἐπὶ πᾶσαν βλέπων τὴν γῆν, ἔπιδε, Σὲ ἰκετεύομεν, ἰπεράγαθε, ἔπιδε καὶ ἐπὶ τοὺς δεδουλωμένους ἡμῶν ἀδελφούς· θραῦσον, ὡς Παντοδύναμος καὶ Πανάγαθος, τὰ δυσθάστακτα τῆς δουλείας αὐτῶν δεσμὰ, καὶ ἀνάτειλον εἰς τὰς ὠραίαις ἐκείνας τοῦ Βοσπόρου Σου ἀκτὰς, ἀνάτειλον καὶ πάλιν τὸν λαμπρόν Σου Ἑλληνικὸν ἥλιον, ἵνα ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκλείψῃ ἡ τῆς Ἀσίας ἡμισέληνος, καὶ ἀναλάμψῃ καὶ ἀνυψωθῇ πάλιν ὁ Σταυρὸς τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ ἐν τῷ περικαλλεῖ ἐκείνῳ τῆς Ἀγίας Σου Σοφίας Ναῷ, ἐν ἐκείνῳ, ὅπου πάλαι ποτὲ ἀντήχουν πρὸς δόξαν Σὴν καὶ τοῦ σήμερον Εὐαγγελιζομένου Σου Υἱοῦ αἱ τῶν Χρυσοστόμων καὶ Γρηγορίων Σου ἐναρμόνιαι ἐκεῖναι Σάλπιγγες. Γένοιτο ! —

Τῷ Ἀναγνώστῃ.

Ἐκδίδων τοὺς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος Πανηγυρικοὺς αὐτοὺς λόγους μου ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ τοῦ Σωτῆρος Σταυρὸς ἀντιμέτωπος ἐν Ἀνατολῇ τῇ βαρβάρῳ ἡμισελήνῃ ἱστάμενος, πρόκειται, ὡς φαίνεται, νὰ θραύσῃ καὶ συντρίψῃ διὰ παντὸς τὰς ἐπὶ τέσσαρας καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας βαρείας τῆς Ἀσίας ἀλύσεις, καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν εἰς τε τοὺς δεδουλωμένους ἡμῶν ἀδελφούς, καὶ εἰς ἅπαντας ἐν γένει τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ βαρβάρου στενάζοντας ὁμοδόξους νὰ παρασῇ, δὲν πιστεύω νὰ παρεξηγηθῶ ὑπὸ τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ Ἀναγνώστου, ἐὰν εἰς τὰ ἐν τοῖς ἄνω μνησθεῖσι λόγοις μου ἐκφραζόμενα ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος αἰσθήματά μου προσθέσω ἔτι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἅτινα αὐτὴ ἡ παρούσα τῶν πραγμάτων κατάστασις διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ μου.

Ἰδοὺ τέλος πάντων καὶ τὸ τόσον πολύχοτον Ἀνατολικὸν καλούμενον Ζήτημα, ὁ Γόρδιος αὐτὸς τῆς Ἀνατολῆς δεσμός, τὸ φόβητρον τῆς Εὐρώπης ἀπάσης, εἰσέρχεται, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ τελευταῖον αὐτοῦ στάδιον· διὸ καὶ σύμπας ὁ πεπολιτισμένος Εὐρωπαϊκὸς κόσμος περίτρομος μετ' ἀνυπομονησίας μεγάλης ἀναμένει τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ὅποῖαι τῷ ὄντι ὕλικάι θυσίαι ! Ὅποῖα χύσις ἀθωοτάτου αἵματος ἐπικείται ! Ὅποιοι θρῆνοι καὶ κοπετοὶ ἀντηχῆσουσιν ὅσον οὐπὼ καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν ! ἴσως δὲ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ! Δὲν πρόκειται πλέον περὶ παρωνυχίδος, δὲν πρόκειται περὶ ἀπωλείας μικροῦ τινος μέρους τῶν πολλῶν τοῦ Δυναστού κατακτήσεων· πρόκειται περὶ τῶν ὅλων, πρόκειται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, περὶ κατισχύσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Κορανίου, πρόκειται περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκδιώξεως τῶν τέκνων τῆς Ἄγαρ. Ὅχι ὡς Ἕλληνας, ὅχι ὡς χριστιανὸς, καὶ χριστιανὸς ἱερεὺς, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἄνθρωπος, λαμβάνων ἀνὰ χειρὰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν διαφόρων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους θρησκειῶν, καὶ ἀμερολήπτως κρίνων αὐτήν, δὲν δύναμαι νὰ ἔχω οὐδένα δισταγμὸν ὅτι ἡ νίκη ἔσται ἐπὶ τέλους ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν φώτων, ὑπὲρ τῶν δεδουλωμένων Χριστιανῶν.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνισμός ! ὁ Πανσλαβισμός ! θὰ εἶπη τις. Ὁ Ἑλληνισμός
 ἔσται ἔσας Ἑλληνισμός, καὶ ὁ Πανσλαβισμός Πανσλαβισμός· ὁ βάρβαρος ἄς
 λείψῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς Εὐρώπης, καὶ ποτὲ (ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ τὸ
 εἶπω ἐν τῇ δικαίᾳ μου παραφορᾷ) καὶ ποτὲ ἄς μὴ παύσωσιν ἀλληλοσφα-
 ζόμεναι μετὰ ταῦτα αἱ διάφοροι τῆς Ἀνατολῆς Φυλαί. Κακῶς, ναί, κακῶς
 θὰ πράττωσιν ἀλληλοκτονούμεναι, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε βεβαίως οὔτε οἱ
 Βούλγαροι τῶν Ἑλλήνων, οὔτε οἱ Ἕλληνες τὰ ἀθώοτατα τῶν Βουλγάρων
 νήπια θὰ ἀνατινάσσωσιν εἰς τὸν ἀέρα, καὶ αἰθέρια κατερχόμενα θὰ δια-
 τρυπῶσι διὰ τῆς λόγχης· τοιαῦτα θηριώδη ἔργα μόνον τὰ ἀνθρωπόμορφα
 τῆς Ἀσίας θηρία γινώσκουσι νὰ τελῶσι. Τὰ ἀνήμερα λοιπὸν ταῦτα θηρία ἄς
 λείψωσιν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἄς συμβῇ μετὰ ταῦτα
 ὅ,τι καὶ ἂν θέλῃ. Ἀλλὰ καὶ πλὴν τούτων, μήπως, κατέχοντος τοῦ βαρ-
 θάρου τὴν περικαλλῇ μὲν ἐκ φύσεως, ῥυπαρωτάτην δὲ ἐκ τοῦ βορβορίου τῶν
 Ἀγαρηῶν Ἐπτάλοφον τοῦ Κωνσταντίνου μας, ὑπάρχει ἐλπίς νὰ κατι-
 σχύσωμέν ποτε τοῦ Πανσλαβισμοῦ, καὶ μόνοι τὸν τύραννον εἰς τὴν πάτριον
 αὐτοῦ κοιτίδα νὰ ἐκδιώξωμεν, καὶ κύριοι τῆς ἀρχαίας προγονικῆς ἡμῶν
 κληρονομίας νὰ γίνωμεν ; Πάντες ἕως πρὸ μικροῦ ἐνομιζόμεν, τινὲς δὲ
 ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν ὅτι, τοῦ σεσαθρωμένου Τουρκικοῦ σκάφους ὅσον
 οὔπω καταβυθισμένου, σύμπασα ἡ Εὐρώπη, καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλία, ἡ
 τόσον μακιακὴ αὕτη κραταιὰ κατὰ τοῦ Πανσλαβισμοῦ Δύναμις, θὰ ἀναβι-
 θάσῃ ἡμᾶς ἀμέσως ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Κωνσταντίνων καὶ Παλαιολόγων·
 διότι μόνοι ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ χρησιμεύσωμεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς τὸ
 ἰσχυρότερον καὶ φυσικώτερον κατὰ τοῦ χειμάρρου τῆς Ἀρκτοῦ πρόχωμα.
 Ἄλλ' ὅποια ἄγνοια ! ὡς ἐκ τῶν νῦν συμβαινόντων καταφαίνεται, ὅποια
 ἀπάτη ! Εἶναι λυπηρὸν τῇ ἀληθείᾳ νὰ βλέπῃ τις μίαν χριστιανικὴν τῆς
 Εὐρώπης Δύναμιν, τὴν κραταιάν, λέγω, Ἀλβιόνα, νὰ μάχεται ὑπὲρ τῆς
 Τουρκίας, ὡς ἂν ἐμάχετο ὑπὲρ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας. Καὶ ὅμως οὕτω δυσ-
 τυχῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα πρὸς μεγάλην τῶν δεδουλωμένων τῆς Ἀνατολῆς
 χριστιανῶν λύπην, καὶ ἰδίως ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων. Μαχομένη ἡ Ἀγγλία μα-
 νιωδῶς ὑπὲρ τῆς Τουρκίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς, δὲν μάχεταί ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδὲ
 κατὰ τῶν κατακτητικῶν ἰδιῶν τοῦ Βορρᾶ σχεδίων, διότι περὶ τούτου δὲν ἐνδια-
 φέρεται ὀλιγώτερον σύμπασα ἡ Εὐρώπη, ἀλλὰ μάχεταί ὑπὲρ τῆς Τουρκίας

τῆς Ἀγγλικῆς, ὑπὲρ τῆς πολυτιμοτάτης καὶ προσφιλεστάτης αὐτῇ Ἰνδίας, τοῦ ἀνεξαντλήτου τούτου τῶν ἀμυθήτων τῆς θησαυρῶν Μεταλλείου. Καὶ καλῶς μὲν ποιεῖ, φροντίζουσα ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῆς συμφέροντος καὶ μεγαλείου ἢ θαλασσοκράτωρ Ἀλβιῶν· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ καὶ ὅτι ἄνωθεν αὐτῆς ὑπάρχει ἑτέρα Ἀλβιῶν πολλῶ ταύτης κραταιότερα, ἥτις διοικεῖ τὸν κόσμον ἅπαντα, καὶ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον ἀπάντων οἰκονομεῖ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι εἶναι λίαν μακρόθυμος ἡ Κραταιοτάτη, Ἀγαθωτάτη καὶ Ὑψίστη αὕτη Ἀλβιῶν, ὅτι δὲν ἐνεργεῖ τόσον ἐσπευσμένως, οὐδ' ἐπεμβαίνει τόσον εἰς τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀνθρώπου θέλησιν, ὑποβοηθεῖ μόνον αὐτήν, ὅταν θέλῃ τὰ καλὰ, καὶ ὅταν τείνῃ εἰς τὸν προορισμὸν τῆς· ἀλλὰ καὶ τεσσάρων αἰῶνων τυραννία Ἀσιατικὴ δὲν εἶναι ὀλίγη· διὸ καὶ δὲν πιστεύομεν νὰ ἐπιτρέψῃ ἐπὶ πλεόν τὴν δουλείαν τόσων ἑκατομμυρίων τῆς Ἀνατολῆς μόνον καὶ μόνον διότι ἡ ἀπελευθέρωσις καὶ ὁ ἐκπολιτισμὸς αὐτῶν ἀντίκειται εἰς τὴν νόθον ἐθνικὴν ταύτης τῆς ἰσχυρᾶς εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως ὑπαρξίν, εἰς τοὺς φανατικούς ἐκείνης θρησκευτικοῦ προσηλυτισμούς, καὶ εἰς τὰ ὕλικά συμφέροντα καὶ τὸ ὅλως ξένον τῆς ἄλλης Μεγαλειῶν. Ἀρκεῖ μικρόν τι μόνον βλέμμα ἐταστικὸν νὰ ρίψῃ τις εἰς τὰ ἀπὸ τινων δεκαετηρίδων ἐν τῷ ἡμισφαίριῳ ἡμῶν συμβαίνοντα, ἵνα καὶ ἄκων πεισθῇ περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν λεγομένων μοι.

Γνωστὰι πλέον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ παιδία αἱ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τοσάκις κατὰ διαφόρους καιροὺς γενόμεναι ἀπὸ μέρους τῆς τρομερᾶς τοῦ βορρᾶ Ἄρκτου ἔφοδοι κατὰ τῆς προγονικῆς ἡμῶν κληρονομίας. Δὲν θὰ ᾔηναι ὑπερβολή, ἂν εἴπῃ τις ὅτι αὕτη εἶναι ἡ δεκάτη αὐτῆς ἔφοδος, καθ' ἣν ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι θέλει νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ὁμοφύλους τῆς (οὓς καὶ τῷ ὄντι θέλει νὰ ἐλευθερώσῃ) τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν ζητεῖ, ὅπως ἐν ῥίπτῃ ὀφθαλμοῦ καταβρογχίσῃ τὸ προσφιλέστατον ἡμῖν Βυζάντιον, τὴν κλεῖδα τοῦ κόσμου παντός, ὡς προσφυσέστατα ἐπωνόμασεν αὐτὸ ὁ Μέγας ἐκεῖνος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ἀνὴρ, Ναπολέων ὁ Α΄. Καὶ δὲν ἀρνούμεθα ὅτι πολλάκις ἄχρι τοῦδε καὶ πανδύμως ἀνεκήρυξεν ὁ νῦν τῆς ἀχανοῦς Ῥωσικῆς Αυτοκρατορίας τὰς ἡνίας ἀνὰ γαῖρας κρατῶν ἀγαθώτατος τῷ ὄντι καὶ φιλανθρωπότατος Ἀλέξανδρος ὁ Β΄, ὅτι πᾶν ἄλλο ἢ κατακτητικὸς σκοπὸς ἐκίνησεν αὐτὸν ν' ἀνασπάσῃ τὸ ξίφος κατὰ τοῦ βαρβάρου· καὶ ὅμως, ὡς αὐτὰ τὰ

πράγματα δυστυχῶς φωνάζουσι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ τὸ νὰ σκέπτηται καὶ νὰ φρονῇ οὕτω καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ.

Ἡ Αὐστρία, ἡ συμμιγῆς αὕτη καὶ νόθος τῆς Εὐρώπης Δυναστεία, γινώσκουσα ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ὅτι, τῆς Τουρκίας ἡ καταβροχθιζομένης ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς τοῦ βορρᾶ Ἄρκτου, ἡ διαλυομένης εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἡ πρώτη, ἣτις θέλει λάβει ἀμέσως τὴν αὐτὴν τύχην, ἔσεται αὕτη, αἰείποτε παντὶ σθένει ζητεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν διατήρησιν τοῦ βαρβάρου ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς αὐτοῦ Κατακτῆσεσιν. — Ἡ Γαλλία, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν παραδεδομένη, καὶ μεγάλη ὡς ἐκ τούτου ὕλικά τε καὶ θρησκευτικὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ συμφέροντα ἔχουσα, μάχεται καὶ αὕτη ὑπὲρ τοῦ βαρβάρου, ὅπως κωφεύουσα εἰς τὴν φωνὴν τῆς ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ τυράννου ζυγὸν στεναζούσης ἀνθρωπότητος. — Ἡ δὲ Ἀγγλία, πλὴν τοῦ ὕλικού αὐτῆς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ συμφέροντος, συμφέροντος ὑπερβάλλοντος πάσης ἄλλης Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως τὸ συμφέρον, προβλέπουσα ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου διὰ τοῦ δαιμονισμένου τῷ ὄντι καὶ λίαν προορατικοῦ αὐτῆς βλέμματος ὅτι, τῶν Τούρκων ἐκδιωκομένων εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν κοιτίδα, ἡ ἐν ταῖς Ἰνδαίς κραταιὰ αὐτῆς Δύναμις δὲν ἔχει νὰ ἐπιζῇ τοῦ γεγονότος τούτου, εἰμὴ ἐπὶ μίαν τὸ πολὺ δεκαετηρίδα, πόλεμον σταυροφορικὸν ἐπὶ δύο ὅλα ἔτη κινεῖ μετὰ τῆς περιδόξου Γαλλίας κατὰ τοῦ χειμάρρου τῆς Ἄρκτου, καὶ σταματᾷ τέλος αὐτὸν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, τὸ σεσταθρωμένον τῷ ὄντι τῶν Ἀγαρηνῶν σκάφος εἰς Πειρατικὸν πρώτης τάξεως μεταποιήσασα, διοικούμενον μάλιστα καὶ ὑπὸ Εὐπατρίδου Ἀγγλοῦ! Ὅποῖον αἶσχος διὰ τὴν Περφωτισμένην Εὐρώπην! (α)

(α) Καὶ μὴ τις νομίσῃ ὅτι τοιαῦτα περὶ τῶν Εὐεργετῶν καλουμένων τῆς Πατρίδος ἡμῶν Δυνάμεων ἀποφαινόμενοι, ἐπελαθόμεθα τοῦ Ναυαρίνου· ἀλλὰ τὸ αἰμύνηστον ἐκεῖνο τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν δρᾶμα ἦτο δυστυχῶς, ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων σαφέστατα καταφαίνεται, ἔργον ἀτομικὸν, ἔργον Φιλελληνικῆς μόνον καρδίας, ἦτο, ὡς αὐτοὶ ἰδίως οἱ κατὰ καιροὺς τὰς ἡνίας τῆς κραταιᾶς Ἀλβιδόνης ἰθύνοντες δημοσίᾳ πολλάκις ἀνεκήρυξαν, καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀνακηρύττουσιν, σφάλμα πολιτικὸν μέγιστον, συμβὰν λυπηρὸν διὸ καὶ λυποῦνται μάλιστα βλέποντες αὐτὸ ἀνεπανόρθωτον!

Καὶ ταῦτα μὲν ἐργάζονται καὶ βουλευόνται οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς. Ἄλλ « ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. » Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τῷ ὄντι τὴν ἀγαθωτάτην καὶ σοφωτάτην τοῦ Ὑψίστου Πρό- νοιαν, ὅποταν παρατηρήσῃ ὅτι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κακοῦ τῶν βροτῶν, ὅπερ σπανιώτατα ἐμποδίζει, ἵνα μὴ κρημνίσῃ ὅ,τι ἡ Σοφία του ἐκκοδόμησεν, ἵνα μὴ καταργῇ τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀνθρώπου θέλησιν, καλὸν πάντοτε ἐξάγει πρὸς τὸ συμφέρον ὅλης αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου Οἰκογενείας, λέγω δὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης ; — Καὶ ἀνυποῖ λοιπὸν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ὀφρὺν τῆς κραταιᾶς Γαλλίας, καὶ ταπεινοῖ δι' αὐτῆς τὴν Δέσποιναν τῆς Εὐρώπης Αὐστρίαν, καὶ ἐλευθεροῖ, καὶ νικωμένην νικῶσαν ἀναδεικνύει, καὶ εἰς ἓν ἔθνος ἐνώνει τὴν διαμεμελισμένην Ἰταλίαν. Ἀλλὰ τὸ ἐνδοξον αὐτὸ ἠθικὸν τῆς Γαλατικῆς Φυλῆς Τρόπαιον, μέγανυχον καὶ ὑπεροπτικὴν τὴν Γαλλίαν καταστῆσαν, τὸν φθόνον πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἀντιζηλίαν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἐγώιστου Ἀγγλοῦ διεγείρει· καὶ οὕτως ἡ οἴησις ἀφ' ἐνὸς τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, καὶ ὁ ἐγώισμός καὶ ὁ φθόνος ἀφ' ἐτέρου τῆς θαλασσοκρά- τορος Ἀλβιόνος, τυφλοῦσιν ἀμφοτέρωτα ταῦτα τὰ κραταιὰ τῆς γῆς ἔθνη, καὶ παραδίδουσιν ἰδίᾳ, οὕτως εἰπεῖν, χειρὶ τὸ Πηδάλιον τοῦ Παγκοσμίου σκάφους εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βορρᾶ, εἰς τὰς χεῖρας τῆς Μεγάλης Γερμανίας καὶ τῆς φοβεραῆς Ρωσσίας. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν ὁ φοβερός αὐτὸς τοῦ βορρᾶ Κολοσσός, ὅστις τοσοῦτον διὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐνδιαφέρεται, κατακτῆσας ἐν ᾗ ἐποχῇ ἡ Δύσις ἐτροπαιούχῃ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, κατακτῆσας, λέγω, καὶ χριστιανίσας σχεδὸν τὴν Ἀσίαν ὅλην, μεθύσας δὲ καὶ οὗτος ὡς ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἠθικῆς αὐτοῦ δόξης, τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ τᾶνν ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων, μείζονα αἰσθανόμενος, ἐπιχειρεῖ τὸν τελευ- ταῖον αὐτὸν σταυροφορικὸν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, νομίζων ὅτι ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα τὸ γένος αὐτοῦ δοξασθῇ. Ἡ Εὐρώπη σύμπασα ταρασσε- ται εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο, θορυβεῖται, κινεῖται, καραδοκεῖ, σύνοφρος ἀναμένουσα τὸ ἀποθησόμενον· ἡ δὲ Ἀγγλία φρενιτιᾶ, σφαδάζει, κραυγάζει « τὸν Τοῦρκόν μου, τὸν Ἀδελφόν μου » θεοὺς καὶ δαίμονας συνάμα ἐπι- καλουμένη· ἀλλὰ « καὶ οὐκ ἦν φωνή, καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις » οὔτε οἱ δαίμονες, οὔτε αὐτὸς ὁ Μωάμεθ δὲν θέλουσι νὰ τὴν ἀκούσωσιν.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν, ὡς

μικροὶ καὶ ταπεινοί, οὐδέποτε θέλομεν δυνηθῇ μόνοι νὰ ἐκδιώξωμεν τὸν
βάρβαρον ἀπὸ τῆς προγονικῆς ἡμῶν κληρονομίας, ὅποῖον μάλιστα τῶν
κατέστησαν αὐτὸν τὰ δισεκατομμύρια τῆς Φιλαγάθου Δύσεως, ἡ δὲ
Αὐστρία καὶ ἡ Ἀγγλία τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῶν
ὁπαδῶν τοῦ Κορανίου καθορῶσιν, ὡς δὲ ἔργων ἀπὸ πολλῶν ἤδη δεκαε-
τηρίδων ἐπιβεβαιούσι τοῦτο, αἱ δὲ λοιπαὶ τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις οὐκ ὀλίγα
ὕλικά τε καὶ θρησκευτικὰ αὐτῶν συμφέροντα βλέπουσιν ἐκλείποντα ἐν τῇ
Ἀνατολῇ σὺν τῷ καταποντισμῷ τοῦ Τουρκικοῦ σκῆφους, — ἐν τοιαύτῃ,
λέγω, περιπτώσει, τίς ἄλλος ὑπολείπεται, δύναται, καὶ ἐνδιαφέρεται τόσον
εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀνατολῆς, εἰμὴ ἡ φοβερὰ τοῦ βορρᾶ Ἄρκτος,
ἡ μέλλουσα μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ διαπλεύσῃ τὸν Δούναβιν, καὶ τὴν πρὸς
νότον αὐτοῦ πάλαι μὲν καλλίστην νῦν δὲ ῥυπαρωτάτην Χερσόνησον ἀπὸ
τοῦ βορβόρου τῶν τέκνων τῆς Ἄγαρ νὰ ἐκκαθάρῃ; Καὶ δὲ, εἶναι ἀπί-
θανον ἡ πονηρὰ καὶ πολυμήχανος Ἀλβιὼν καὶ τοὺς Πολωνοὺς καὶ Κιρκ-
σίους, ὡς καὶ πιστεύεται, ν' ἀναστατώσῃ, καὶ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας
εἴτε διὰ δολίων ὑποσχέσεων, εἴτε διὰ τῶν φοβερῶν αὐτῆς θαλασσιῶν
άλυσεων νὰ δεσμεύσῃ, καὶ συνασπισμὸν ἐπὶ τέλους κατὰ τοῦ
χειμάρρου τοῦ Βορρᾶ νὰ συναποτελέσῃ, καὶ ἀντιπερισπασμὸν τινα εἰς τὸ
ὀρμητικὸν αὐτοῦ ρεῦμα νὰ ἐπιφέρῃ· ἀλλ' ἂν ἀληθεύωσι τὰ διαθυρυλλού-
μενα, ὅτι ἡ λύσις τοῦ Γορδίου τῆς Ἀνατολῆς δεσμοῦ ἀπεφασίσθη τῇ
συγκαταθέσει καὶ τῆς Κραταιοτάτης Γερμανίας, ὃ τότε ἄς μὴ ἀμφιβάλλῃ
παντάπασιν ἡ Θαλασσοκράτωρ Ἀλβιὼν, ὅτι τὸ τέλος ἔσται εἰς τὸ πείσμά
τῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προόδου τῆς Ἀνατολῆς· διότι τοῦτο, ὡς
φαίνεται, εἶναι καὶ τὸ θέλημα τοῦ Παντοκράτορος, ἡ ἐλευθερία τῆς
Ἀνατολῆς διὰ τοῦ Κολοσσοῦ τοῦ Βορρᾶ, ὁ δὲ ἐκπολιτισμὸς
αὐτῆς διὰ τοῦ Πνευματικοῦ Φάρου τῶν περιπεφρονημένων τοῦ
Ἑλλήνος ἀπογόνων· ὁ περὶ τούτου ἀμφιβάλλων, ἄς περιέλθῃ πρῶτον
τὴν Ἀνατολὴν ὅλην, καὶ τότε βαλέτω ἐλευθέρως τὸν κατὰ τῶν λεγομένων
μοι λίθον. Ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις, ἡ Ἁγία μας Σοφία, τό ὄνειρόν μας,
τὸ μῆλον αὐτὸ τῆς ἔριδος τοῦ κόσμου παντός, ὃ μένει, καὶ πάντοτε,
ὡς ἔχω δι' ἐλπίδος, θὰ μένῃ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος· ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὴν
στενάζουσαν τῆς Ἀνατολῆς χριστιανωσύνην, ἂν μίαν ἔτι φορὰν, ὃ μὴ

γένοιτο, σωθῇ καὶ ἐδραιωθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ὁ τῆς Ἀνατολῆς Παδισάχ, τῇ συνδρομῇ καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης ! Ὅποιον τότε αἷσχος τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην ! Ὅποια παντελὴς τῷ ὄντι ἀπελπισία διὰ τὴν δούλην Ἀνατολήν !

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς καὶ ὡς Ἕλληνες καὶ ὡς χριστιανοί, καὶ ἐκ τῶν πάλαι ποτὲ, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῶν νῦν συμβαινόντων, κρίνοντες, ἀποφαινόμεθα· ὁ δὲ Πατὴρ τῶν φώτων καὶ τῆς ἐλευθερίας ἅς δώσῃ τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ὄντως ἐξ ἀληθοῦς πρὸς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα συμπαθείας εἰς τὸν ἐπικείμενον Μέγαν αὐτὸν ἀγῶνα ἀποδύθονται· Γένοιτο !

Ἐγγραφον

Ἐν Μασσαλίᾳ, τῇ 4 Μαΐου 1905.

Ἡλίας Καντᾶς ἀρχιεπισκόπος.

Ἡ ἔκδοσις δαπάνῃ φιλαγάθου καὶ φιλοπάτριδος Ὁμογενοῦς, πρὸς ὃν καὶ δημοσίᾳ ἐκφορᾶμεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣΕ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΘΑΛΑΤΤΕ

